

Brexit speglar ett utbrett missnöje med upplevda tillkortakommanden och falskhet hos en elit ...

ADRIAN HYDE-PRICE SIDAN 34

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE

VID GÖTEBORGS UNIVERSITET #5 NOVEMBER 2019

NYHETER

Krav på
höjda hyror

NYHETER

Befordringsreform
på gott och ont

REPORTAGE

Forskargruppen
bakom framgångarna

FLYGANDE FOTON

HEATHER REESE FORSKAR
MED HJÄLP AV DRÖNARE

Klimatramverket pekar ut riktningen

EN AV DE VIKTIGARE händelserna under hösten är att universitetet anslutit sig till Klimatramverket för universitet och högskolor. Ramverket beskriver hur vi lärosäten bör förhålla oss till klimatställningen för att nå det så kallade 1,5-gradersmålet. Chalmers och KTH tog initiativet och uppmanade före sommaren fler lärosäten att ansluta. För mig var det viktigt att förankra detta internt och därför fick Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV) i uppdrag att utreda och komma med en rekommendation om universitetet skulle ansluta sig eller inte. Utredningen visade på en bred enighet bland svarande fakulteter, studentkårer och gemensamma förvaltningen.

ATT GÅ I DEN riktning klimatramverket pekar kräver åtgärder och påverkar oss alla. Det blev därför en extra tyngd i beslutet att samtliga verksamheter ställde sig bakom. Jag ville inte att det skulle stanna vid en påskrift utan att vi alla är redo att arbeta tillsammans för att åstadkomma en förändring. En arbetsgrupp under ledning av prorektor Mattias Goksör har nu i uppdrag att koordinera arbetet och ta fram förslag på åtgärder som ligger i linje med målsättningarna i Klimatramverket. I gruppen ingår dekan Malin Broberg, Samhällsvetenskapliga fakulteten, prefekt Henrik Aronsson,

institutionen för biologi och miljövetenskap, samt studentrepresentanten Elin Gunnarsson.

I samband med att vi anslöt oss till Klimatramverket hölls klimatdemonstrationer över hela världen. Med vår forskning och utbildning kommer vi lärosäten kunna göra mest nytta för både klimatomställningen och andra samhällsutmaningar kopplade till hållbarhet nu och framöver. Men ramverket säger också att vi tydligt ska kommunicera vårt klimatarbete för att inspirera och sprida kunskap. Där tror jag att vi kan göra ännu mer!

HÖSTEN FÖRGYLLEDES av en mycket högtidlig och festlig doktorspromotion i oktober. Det är verkligen en ynnest att få vara delaktig i en så viktig och minnesvärd stund. I år uppmärksammade vi 197 nya doktorer, 12 hedersdoktorer och delade samtidigt ut några av universitetets finaste utmärkelser. Återigen mina varmaste gratulationer till er och ett stort tack till alla er som ligger bakom arbetet med denna anmärkningsvärda högtid!

Rektor EVA WIBERG

Foto: JOHAN WINGBORG

RED Anglosaxisk kultur tar över

"GÖTEBORGS UNIVERSITET ska arbeta för studenters och lärares möjligheter att tillägna sig vetenskaplig litteratur på andra språk än svenska och engelska." Så står det i GU:s språkpolicy från 2015. I en nyutkommen avhandling visar dock Susanne Strömberg Jämsvi att dessa vackra ord knappast omsätts i praktiken. Jämfört med 1970-talet, då kunskaper i andra språk än engelska fortfarande uppmuntrades, är engelska idag totalt dominerande i universitetsvärlden.

För svenska språket innebär det

risk för domänförluster, det vill säga att vissa vetenskapsområden inte kommer att kunna diskuteras på svenska, helt enkelt för att det saknas en svensk terminologi.

Risken är också att anglosaxisk kultur och syn på världen blir den som svenska forskare allt oftare jämför sig med, istället för att söka intressanta exempel på andra håll.

I detta nummer tar vi upp Susanne Strömberg Jämsvis avhandling men vi publicerar också en insändare av Henrik Rosenkvist, professor i nordiska språk, om GU och svenska

språket. Han menar att vi har ett särskilt ansvar som myndighet att använda begriplig svenska. Ett exempel på begrepp som saknas på svenska är human resources management.

Vi skriver även om vikten av att få tid att koncentrera sig på sitt skrivande, exempelvis vid ett skrivretreat i Jonsered.

Detta nummer innehåller också en artikel om de kraftiga hyreshöjningar som Higab aviserar.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

24

Bradley Peter forskar om
mitokondrier.

Foto: JOHAN WINGBORG

UR INNEHÅLLET

NYHETER 04–17

- 04. Chockhöjda hyror föreslås för flera institutioner.
- 06. Stora ekonomiska problem för humanisterna.
- 07. Skagerak får ny projektledning.
- 08. Befordring av professorer på gott och ont.
- 10. RED 19 till tryckpressarna.
- 11. Stor dominans för engelska språket.
- 12. Lugn och ro att skriva.
- 14. Så undervisar du med digital teknik.
- 15. Samordning av IT-systemen på gång.
- 16. Europaprogrammet fyller 20.

PROFILER 18–21

- 18. Heather Reese undersöker myrmarker från ovan.

FOKUS 24–28

- 25. De försöker förstå den gåtfulla mitokondrien.

REPORTAGE 29–31

- 29. Ny plattform för medieforskare.
- 30. Bland musiker och konstnärer i Nordkorea.

DEBATT 30–33

- 32. Svenska myndigheter ska skriva på svenska.
- 33. Får lärare uppmuntra studenter att demonstrera?
- 34. Krönika: Brexit som hämtat ut Monty Python.

FOLK 38–51

- 35. Göran Bengtsson får GU:s finaste utmärkelse.
- 36. Drottningen som kvinnlig förebild.
- 38. Staffan Gunnarsson är årets effektivitetshjälte.
- 40. Kvinnliga författare banade väg för manliga kollegor.
- 42. Humaniora är ett område som alla andra, menar Göran Larsson.
- 44. Doktorspromotionen – årets största högtid.
- 48. Möt den musikalske arkeologen Martin Bagge.
- 50. Nytt om folk.

Planer på stora hyreshöjningar

Hyreshöjningar på mellan 45 och 160 procent väntar flera institutioner om Higab får som de vill. Men inte nog med det – det kommunala bolaget planerar sedan att sälja Annedalsseminariet, Mediehuset och Idrottshögskolan, fastigheter som anpassats eller byggts efter GU:s verksamheter.

DET FINNS EN plan på att sälja Annedalsseminariet, men inget slutgiltigt beslut om när, säger Stefan Lundqvist, vice vd/finanschef på Higab.

– Mediehuset och Idrottshögskolan har också diskuterats och finns med på en lista över fastigheter som långsiktigt bör avvecklas.

Men först ska hyrorna höjas rejält. För både Mediehuset och Idrottshögskolan har Higab lagt bud om 45-procentiga hyreshöjningar medan man vill höja med 160 procent på Annedalsseminariet, från 2,6 miljoner till närmare 6,7 miljoner kronor. På marknaden är det fastighetens intäkter som bestämmer dess värde.

Det måste vara bra att få upp hyran innan ni säljer?

– Ja, det är klart, men det är inte därför vi höjer, säger Stefan Lundqvist.

DET HANDLAR ISTÄLLET om de tre fastigheternas så kallade självkostnadsavtal - hyror som i stort baseras på hyresvärdens lån på fastigheten och där GU står för de faktiska kostnader som uppstår i förvaltningen. Enligt Higabs fastighetschef, Pontus Isaksson, är de nuvarande hyrorna olagligt låga.

– Vi är ett kommunalt bolag, vi måste hyra ut lokalerna på marknadens villkor. Det är lagstadgat. Vi kan inte gynna någon verksamhet, varken kommunal, statlig eller privat. Det är marknadsvillkor som gäller.

Frode Slinde, prefekt vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap, tycker resonemanget är märkligt.

– VÅRA LOKALER ÄR ju byggda efter den verksamhet vi bedriver. Jag förstår inte riktigt vilken marknad de pratar om när de vill ha marknadshyror.

Higab hänvisar till ett beslut i kommunfullmäktige 2016 som, efter Higabs egen genomlysning, gav bolaget i uppdrag att avveckla en mängd centralt belägna fastigheter inom en femårsperiod, bland annat Pedagogen, Idrottshögskolan, Valand och HDK.

Är inte det märkligt med tanke på att det i mångt och mycket var politikerna som ville ha ett cityuniversitet i Göteborg?

– Jag är medveten om det, men vi fick uppdraget att hårdhänt titta på frågan utifrån ägardirektiv och kommunallagen och kom fram till att vi inte har möjlighet att tillhandahålla lokaler till en stor aktör som GU på

det sättet, säger Stefan Lundqvist.

Samtidigt säger ägardirektivet att Higab ska vara ett strategiskt verktyg ”som ska bidra till stadens utveckling”. Är inte det just vad ett cityuniversitet gör?

– Jag säger inte emot, utan det handlar om vad en kommun får göra för investeringar för olika typer av aktörer.

Malin Broberg är dekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten och ansvarig för Annedalsseminariet. Hon tycker att Higabs tolkning av direktiven är märklig, direkt felaktig.

– DE HAR TOLKAT det som att de bara får bedriva kommunal verksamhet i sina lokaler och ska göra sig av med andra. Det tror inte vi är vad kommunstyrelsen menade och så har de inte tolkat det i andra kommuner.

Lika kritisk är Monika Löfgren Nilsson, prefekt på institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

– Det här är helt emot hur tidigare politiker resonerat. Det var Göran Johansson som skrapade fram tomterna och såg till att det byggdes. Man känner sig lite lurad, säger hon.

JMG håller främst till i Medie-

Det var Göran Johansson som skrapade fram tomterna och såg till att det byggdes. Man känner sig lite lurad.

MONICA LÖFGREN
NILSSON

Det är dessa hus det handlar om: Högst upp till vänster Idrottshögskolan, till vänster Mediehuset och till höger Annedalsseminariet.

huset. När avtalet löper ut efter årsskiftet har Higab aviserat en 46-procentig höjning av hyran.

- Vi vet inte hur vi ska klara av det om det blir aktuellt. Det motsvarar fyra lärartjänster, hälften av våra doktorandtjänster eller hela vår administrativa personal, säger hon.

MEN ENSKILDA hyreshöjningar är inte det viktiga här, menar både Malin Broberg och Monika Löfgren Nilsson. Det handlar om en stor principiell fråga: hur Higab tolkar sina direktiv från kommunledningen. Rimmar det verkligen med Higabs uppdrag? Och görs detta med politikernas goda minne?

Daniel Bernmar (V), andre vice ordförande i kommunstyrelsen, säger sig inte känna igen att Higab

ska sälja till vem som helst på marknaden, men att det tidigare funnits en diskussion om att sälja husen med statliga verksamheter till statliga aktörer.

- **JAG TYCKER INTE** de här byggnaderna ska ut på marknaden. Det kommer inte Vänsterpartiet att stödja. Vi kan tänka oss att ha en diskussion kring om det är bättre att Akademiska Hus förfogar över dem.

Men den politiska viljan om ett cityuniversitet kvarstår, fortsätter han.

- Det är självklart så att Higab ska ta hänsyn till den viljan, men frågan är hur mycket. På sikt är inte självkostnadsprincipen rimlig, men det är inte heller rimligt att ta ut 100-procentiga hyreshöjningar. Vi måste trygga att universitetet kan vara kvar, att inte alla pengar går till hyra men att staden också har lönsamhet i sina byggnader.

HIGABS STYRELSEORDFÖRANDE, Anders Sundberg (M), säger att det vore väldigt olyckligt om GU tvingades flytta ut från staden.

- De här ytorna är ju ofta specialanpassade för verksamheten som bedrivs där.

Just nu väntar intensiva förhandlingar. Dan Ekstrand, enhetschef på fastighets- och serviceenheten, beskriver budet från Higab som ett "worst case-scenario".

- Det är klart att det är skrämmande. Men det är mest en indikation på att det blir långa förhandlingar. Det är en lång resa kvar tills vi alls kan säga något om hur det blir. Många parametrar spelar in. Vi kommer att förhandla i flera månader.

LARS NICKLASON

Fakta GU:s hyror

Snitthyra: 1 800 kr/m². Detta inkluderar alla tillägg som lokalvård, säkerhet, el och så vidare.

Årshyran idag för de tre husen som ägs av HIGAB (endast hyra från hyresvärd).

Mediehuset: 6,9 mnkr kr.

Annedalsseminariet: 2,6 mnkr.

Idrottshögskolan: 3,4 mnkr.

”Vi har en stabil ekonomi”

Vid årets slut kommer Göteborgs universitet att ha ett underskott på 30 miljoner kronor, om prognosen slår in. Det är något bättre än väntat och beror på fler studenter.

Humanistiska fakulteten brottas dock med stora ekonomiska problem samtidigt som man befunnit sig i en stor ombyggnad i tre år.

DEN EKONOMISKA uppföljningen från första januari till sista augusti presenterades för styrelsen den 16 oktober. I stort är det en positiv bild av det ekonomiska läget som ges i rapporten.

- Vi har en stabil ekonomi. Universitetet har ett handlingsutrymme och behöver inte göra något drastiskt, även om det är väldigt olika förutsättningar mellan fakulteter, institutioner och ner till forskargrupper, säger ekonomichef Peter Tellberg.

På den positiva sidan ökar antalet studenter, men inte tillräckligt mycket. Det är fortfarande bara Samhällsvetenskapliga och Naturvetenskapliga fakulteten som bedöms klara av sitt utbildningsuppdrag. Övriga förväntas inte nå sitt uppdrag, vilket innebär en återbetalning av tilldelade medel, bland annat 14 miljoner för Humanistiska fakulteten.

- Fast nu skymtar vi en ljusning. Vi ser en ökning av registreringar vilket kanske är ett trendbrott. Men man ska också komma ihåg att dagens population av 19-20 åringar är historiskt liten men ökar igen 2021. Vi tror att vi kommer att nå

nästan hela vårt utbildningsuppdrag, men ser också att det är svårt att rekrytera studenter i den takt som staten bygger ut vård- och lärarutbildningar, säger Peter Tellberg.

Att räkna studenter och prestation är lätt jämfört med externa forskningsbidrag som är svåra att förutsäga. Hittills i år har de intäkterna minskat med knappt tre procent jämfört med samma tid förra året.

DET SENASTE ÅRET har antalet nyanställda ökat marginellt och kostnaderna för personal stiger med 55 miljoner kronor. De flesta som anställts är lärare och forskare.

- Det är en otroligt låg siffra jämfört med ökningen de senaste åren. Det är förmodligen en konsekvens av att Humanistiska och Utbildningsvetenskapliga fakulteterna har ekonomiska utmaningar och bromsar in, fortsätter Peter Tellberg.

Även driftkostnaderna ökar, med 60 miljoner kronor, vilket främst förklaras av dyrare tjänster inom IT och utbildning.

Ett annat orosmoln är de kommande hyreshöjningarna i framtiden.

- Sex av åtta fakulteter bygger nytt eller planerar att göra det inom några år och det kommer att leda till ökade kostnader, vilket vi måste vara förberedda på.

DET DRABBAR FÖRST Humanistiska fakulteten som redan har en tuff ekonomisk situation. Underskottet beräknas landa på 28 miljoner kronor. Fakultetens dekan Marie Demker vill inte tona ner allvaret men

påpekar att arbetet med åtgärder är i full gång och har pågått sedan hösten 2017.

- Vi har nu vänt en negativ ekonomisk utveckling genom mer internt samarbete, utnyttjande av digital teknik, ökad extern synlighet, ekonomisk effektivisering och förändringar av vårt kursutbud. Flera åtgärder har dock ännu inte fått fullt genomslag.

Humanistiska fakulteten har lämnat in en begäran till universitetsstyrelsen om ekonomiska lättnader, med tanke på att Humanistiska fakulteten fått ta konsekvensen av en organisation som inte varit fullt ut anpassad för storleken på projektet. Denna fråga ska nu utredas vidare.

Fast nu skymtar vi en ljusning. Vi ser en ökning av registreringar.

PETER TELLBERG

MARIE DEMKER MENAR att fakulteten - som den första av GU:s större ombyggnadsprojekt - har fått betala ett högt pris.

- Man bör ha i minnet att vår verksamhet har förutsatts leverera motsvarande resultat som tidigare inom både utbildning och forskning under hela ombyggnadsperioden, trots att Humanisten i praktiken varit en stor byggarbetsplats i tre år, säger hon och menar att byggprojektet inte bara hållit tidsramar, budget utan även att hyreshöjningarna är förutsedda.

Vid årets slut beräknas GU:s balanserade kapital uppgå till 1,1 miljard kronor. Den största delen, över 800 miljoner kronor, är låst till uppdrag inom forskning som ännu inte har realiserats.

Text: **ALLAN ERIKSSON**
Foto: **JOHAN WINGBORG**

Nystart för projektet

Foto: JOHAN WINGBORG

Vadå problem? Skagerak kommer att bli färdigt. Frågan är bara när och vad det kommer att kosta, uppger Mats Hjortberg, ny projektledare för arbetet med forskningsfartyget.

DEN 2 APRIL 2019 skulle forskningsfartyget Skagerak till sist, fyra år försenat, levereras till GU. Men Skagerak ligger fortfarande kvar och skiner nytt men ofärdigt vid kaj i Gdansk. Att hämta hem skeppet och bara betala varvet för gjort jobb, vilket GU har rätt till, har aldrig blivit aktuellt.

- Experter har avrått oss från det, speciellt om varvet vill slutföra jobbet och leverera ett fartyg som fungerar. Och det vill de. Fördelen med det är också att vi får en garanti på fartyget som vi annars mister, säger Göran Hilmersson, dekan vid Naturvetenskapliga fakulteten och ordförande i styrgruppen för fartygsbygget.

ETT ÖVERTAGANDE av ett ofärdigt fartyg skulle också tvinga GU att genomföra en ny upphandling på det resterande arbetet - en process som kan ta flera månader. Dessutom är risken att anbudsgivare från ursprungsupphandlingen kräver skadestånd med tanke på att fartyget blir dyrare än det

polska varvets vinnande bud.

- Vi har bedömt att det snabbaste sättet är att varvet gör det färdigt, säger Göran Hilmersson.

För att snabba på processen har GU dels tillsatt en extern utredare av projektet, dels tillsatt en ny projektledare. Efter 4,5 år och fem påskrivna tilläggsavtal som alla brutits har GU inte längre något förtroende för den tidigare projektledningen.

- VI BEHÖVER EN nytändning, en ny person som tar sig an det här.

Projektledaren heter Mats Hjortberg och började jobba den 23 oktober. Han åkte direkt ner till Polen för att bilda sig en uppfattning av hur stora problemen är.

- Jag håller på och läser in mig och tittar på ritningar, beräkningar och underlag.

Ett problem handlar om att integrationen av fartygets elsystem inte fungerar ihop med framdrivningssystemet.

- Komponenterna är säkert fina, men det gäller att få dem att integreras och spela på samma planhalva om man säger så. Det är det som en av varvets underleverantörer inte varit kapabel att förstå och hantera. Varven sitter inte på den kompetensen själva.

Mats Hjortberg borde veta.

Han är skeppsingenjör och har lång erfarenhet av båtbyggarbranschen. Det har även Roger Karlsson som rekryterats som skeppstekniskt stöd i arbetet.

- Vi har lång erfarenhet av liknande projekt. Vi kommer närmast från ett projekt i Spanien där en bogserbåt byggts åt Luleå hamn. Den levererades i somras.

Och erfarenhet av att faktiskt leverera båtar?

- Ja, det var lite kul när jag fick frågan om vad det är för problem med fartyget. Vadå, det är inget problem, svarade jag. Den här båten är inte unik. Mitt uppdrag är att hitta en så billig och snabb väg som möjligt för att göra den färdig. Frågan är bara hur smärtsamt det blir, hur lång tid det tar och hur mycket pengar det kostar, säger han.

- ALLT BEROR PÅ hur stora de tekniska problemen är. Är de stora behöver en kompetent firma anlitas, är de mindre kan kanske varvet lösa det själva med stöttning utifrån.

Så till sist, den stora frågan: När kan fartyget levereras? Göran Hilmersson vågar inte säga exakt när.

- Jag tror det är sannolikt att vi har ett fartyg på plats under nästa år.

LARS NICKLASON

Fakta

När nya forskningsfartyget

Skagerak beställdes av Göteborgs universitet 2013 gick bygget till det polska varvet Nauta. Varvets anbud var lägst av alla, 127 miljoner kronor. Varvet, som inte byggt något liknande fartyg tidigare, skulle leverera det 49 meter långa och 11 meter breda fartyget den 15 maj 2015, men bygget har kantats av problem. Senast är det framdrivningssystemet som inte funkar som det ska. Tidigare har fartyget fått förlängas på mitten med drygt tre meter för att återfå flytkraften då det blev för tungt. 2017 upptäcktes att fartyget hade för hög tyngdpunkt vilket åtgärdades med hjälp av blytackor som placerades i botten.

I augusti förra året fick dessutom fartyget repareras efter att det krockat med kajen på väg tillbaka efter att ha varit på skrovrengöring och gjorts rent på påväxt som skapats under alla år fartyget legat still i vattnet.

Göran Hilmersson.

En reform som väcker känslor

Antalet professorer vid Göteborgs universitet växer. Bakom ökningen ligger rätten att bli befordrad. Av de senaste tre årens nya professorer är närmare 80 procent befordrade. Håller det i längden? Meningarna är delade.

STORA INTERNATIONELLA universitet sätter en ära i att rekrytera de bästa. För en intern kandidat som vill åt en professorstjänst väntas en hård sällning. På många universitet i Sverige är det tvärtom. Framför allt storstadsuniversitetet Stockholm, Uppsala, Malmö och Göteborg internrekryterar. Och Göteborg går i bräsch. Under tre år, 2016-2018, fick universitet 116 nya professorer, varav 91 genom befordring. Det får förstås konsekvenser, åtminstone om man ska tro utredningen *Den främste läraren - att bli professor* som kom härom året. Utredaren Olle Häggbom såg flera uppenbara risker, bland annat minskad rörlighet och förnyelse, sämre kvalitet och bristande jämställdhet. Han förutsåg också en ekonomisk problematik, speciellt vid GU, där "den inom stora delar av universitetet svårkontrollerade ökningen av antalet professorer kommer att göra det ännu svårare för Göteborgs universitet att planera för ökad basfinansiering av professorer".

- Det blir inte verksamhetsbehov som styr hur många professorer man får. Oavsett om man har behov av dem eller inte blir det fler som ska dela på en given summa pengar. Och den starka kulturen att behandla alla professorer lika leder till en

uttunning av resurser, säger Olle Häggbom.

Hur många professorer kan vi ha i relation till antalet doktorander? Anna Peixoto, prefekt vid institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, ställer frågan. Visst finns mycket positivt med befordringssystemet, inte minst kan det vara en konkurrensfördel att kunna erbjuda en plats där man kan utveckla och meritera sig inom verksamheten. Men samtidigt kostar det. Dubbelt.

- DEN SOM BLIR befordrad får både en ny löneplacering och forskningstid i tjänst. Vi behöver alltså ta in någon annan för att täcka undervisningstiden.

På institutionen består den forskande och undervisande personalen av runt 90 personer (inklusive 20 doktorander). Av dessa är 15 professorer.

- Lönerna ökar i snabbare takt än anslagen. Men å andra sidan vet vi ännu inte vad effekten blir. Fler professorer med mycket forskningstid skulle ju kunna innebära att vi blir ännu bättre på att dra in externa medel.

Men än så länge upplever hon situationen som oberäknelig.

- Det gör att ekonomin blir an-

strängd. Det är ju inte verksamhetsbehoven utan den individuella rätten att bli prövad som styr. Och vi har en fantastiskt duktig personal. Om man tittar på hur de producerar och levererar så kan man ana att många kommer att ansöka om befordran även framöver.

Anna Peixoto tror att det är problematiskt att ha kvar rätten att bli prövad.

- Verksamhetens behov måste på något sätt också vägas in om man nu tänker att en professorstitel ska innebära högre lön och mer forskningstid.

Foto: JOHAN WINGBORG

Kristian Daneback, prodekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten, tror att problematiken

delvis bottnar i förväntningarna om vad en professorstitel innebär.

- Befordringsreformen har medfört att vi på sina håll har fått två olika typer av professorer i systemet med skilda förutsättningar när det gäller såväl lön som forskningstid i tjänst. Men det är ju institutionerna själva som reglerar tjänsterna och kanske ska man fundera på om professorerna kan användas på ett annat sätt än vad som görs idag? Professorerna kan ses som en ekonomisk belastning, men kanske också som en tillgång.

MEN EN INFLATION av professorer märks inte av överallt på GU. På institutionen för pedagogik och specialpedagogik råder snarare en brist, tycker institutionens prefekt Anna-Carin Jonsson. Hur ansträngd ekonomin än är måste man hantera sitt uppdrag och det går inte utan professorer.

- Vi har ett generationsskifte på gång. Vi hade en befordran i år och hoppas få en till nästa år. Antalet är för få om man sätter det i relation till det stora antal studenter vi har.

Befordringssystemet i sig tycker hon fungerar - det sker i ett noggrant granskningsförfarande och professorernas löner ligger på en rimlig nivå.

- Det råder inte bara en nationell

Oavsett om man har behov av dem eller inte blir det fler som ska dela på en given summa pengar.

OLLE HÄGGBOM

Foto: ALLAN ERIKSSON

Foto: ANDERS ÖSTERBO

Prefekt Anna Peixoto är kritisk till befodringsreformen som till stor del är ofinansierad.

konkurrens utan också en internationell konkurrens om professorerna. Vi måste göra allt för att behålla dem vi har. Det pågår en flykt, de får bättre betalt på högskolorna, säger hon.

Björn Rombach, professor i förvaltningsekonomi på Förvaltningshögskolan, förstår inte alls hur institutionerna kan ifrågasätta befodringsystemet utifrån ett ekonomiskt perspektiv.

- DET ÄR GANSKA obegåvat. Det är problem som de skapat själva. Det är institutionerna som sätter lönerna och en professorstitel idag behöver inte betyda mer än några guldstjärnor på axelklaffshylsorna. Men visst, den som har råd kan ge forskningstid och höjda löner.

Han tror egentligen skon klämmer någon annanstans.

- De som redan är professorer tycker att nu när de blivit det så borde det räcka. Titeln får inte devalveras.

Men på flera institutioner kommer professorerna på sikt att bli den

Foto: JOHAN WINGBORG

Björn Rombach

största gruppen bland den akademiska personalen, spår Björn Rombach.

- Jag har svårt att se något problem med det. Har man meriterat sig borde man väl få kalla sig professor? Till sist handlar det ändå om vad man gör och kan. Axelklaffar betyder ingenting.

Inte mer än en examen. Det är ungefär så Björn Rombach ser på det. Och en "professorsexamen" kan ju vara bra att ha, till exempel när man söker forskningsmedel.

- Hur kan man tycka sig ha för många välmeriterade forskare? Alltså, när man läser den här typen av rapporter... Jag tror det är ett

ålderdomligt sätt att tänka som ligger bakom, säger Björn Rombach.

Foto: MALIN ARNESSON

Sahlgrenska akademins dekan **Agneta Holmäng** vill helst se att varje steg i karriären ska tas efter utlysningar i fri och öppen konkurrens.

- Det stora bekväret, som kom fram i Olle Häggboms utredning, är att den interna rekryteringen på vissa håll ligger på upp mot 90 procent. Det leder lätt till att man får en väldigt sluten och icke transparent miljö.

PÅ SAHLGRENKA akademien har man försökt komma åt problematiken genom att höja bedömningskriterierna vid befodran.

- Men det blir ändå svårt för de sakkunniga eftersom man så att säga bedömer personen mot sig själv.

Inom det medicinska området blir problemet desto större eftersom antalet disputerade är större än antalet sluttjänster. Därför vill Agneta Holmäng helst slippa befodra helt och hållet.

- Det är mest rättvist och skulle främja forskningens och undervisningens kvalitet.

LARS NICKLASON

Fakta

Nyrekryterade professorer	Kvinnor	Män	Summa
2016			
Befordrade	9	11	20
Utlysta	3	2	5
2017			
Befordrade	24	24	48
Utlysta	7	6	13
2018			
Befordrade	11	12	23
Utlysta	2	5	7

RED 19

2400 sidor om universitetet

I december utkommer en tryckt version av RED 19-rapporten, som innehåller de externa experternas syn på förutsättningarna för forskning vid GU. Rapporten inleds med en introduktion och projektbeskrivning.

– Projektgruppen avstår dock från att göra en övergripande sammanfattning av självvärderingarna. Men allt material finns tillgängligt för den som är intresserad, berättar projektledaren Staffan Edén.

DEN SOM LÄSER de 1 600 sidorna självvärdering och de 800 sidorna externa rapporter får en fantastisk insyn i hur GU fungerar, förklarar Staffan Edén.

– Man får väldigt intressant information om hur medarbetarna vid detta rika och bubblande lärosäte tänker. Utvärderingen ger alltså ett mycket gott underlag för fortsatt utvecklings- och förnyelsearbete.

Forskningsutvärderingen RED 19 bygger på självvärderingar från lednings-, fakultets- och institutionsnivå samt på 132 externa sakkunnigas bedömningar. De sakkunniga lämnade sina rapporter i juni.

– ÄVEN OM EXTERN granskning alltid är värdefull har självvärderingarna nog varit det som gett allra mest, påpekar Staffan Edén. Nu gäller det att ta vara på all information på bästa sätt.

En tanke med RED 19 är att forskningsutvärderingar ska bli en cykliskt återkommande del av kvalitetssäkringssystemet vid GU.

– Utvärderingarna kommer också att samspela med den kvalitetsgranskning av forskning som Universitetskanslersämbetet håller på att ta fram; det är ju viktigt att inte dubbelarbeta. Att granska forskning i återkommande cykler är vanligt i andra länder, exempelvis i Nederländerna som vi tittat särskilt på. Sverige ligger faktiskt lite efter inom det området.

De externa experterna har bland annat påpekat den tradition av ämnesrelaterad forskningskultur som finns vid GU, samt den starka tron på fri forskning.

– **FORSKNINGEN SKA** inte styras, menar många, samtidigt som prioriteringar och strategiska satsningar också ses som viktiga, berättar Staffan Edén. Hur den konflikten ska lösas är dock inget som projektgruppen kommer att hantera, utan det blir en del av verksamhetens fortsatta arbete på olika nivåer.

I och med att rapporten snart publiceras är nämligen projektgruppens arbete avslutat.

– Det är nu det viktigt spännande börjar, förklarar Göran Landberg, vicerektor för forskning. Ledningen har redan haft flera möten om rapporterna, nu vill vi ha med samtliga nivåer i diskussionen. Ett strategimöte med alla prefekter, dekaner

Staffan Edén

och ledningen är planerat till slutet av november och ytterligare aktiviteter är på gång.

Också arbetet med en ny vision pågår för fullt. I december ska ett förslag skickas på remiss till universitetets alla delar.

– Det är en väldigt bra tajmning att diskussionerna om RED 19 sker parallellt med den nya visionen, påpekar Göran Landberg. De samtalen kommer förstås att vara till stor hjälp när det gäller vilka principer och visionära ställningstaganden som vårt lärosäte ska ha i framtiden.

EVA LUNDGREN

Forskningen ska inte styras ... samtidigt som prioriteringar och strategiska satsningar är viktiga.

STAFFAN EDÉN

Fakta

RED 19 innebär en utvärdering av forskningen vid Göteborgs universitet. Bland annat har en extern utvärderingsgrupp på 132 experter studerat självvärderingar och annat material samt gjort platsbesök vid GU.

De rapporter de externa experterna lämnat kommer att publiceras i en rapport i december. De finns också här: <https://medarbetarportalen.gu.se/Project/current+projects/red19>.

Arbetet har letts av Staffan Edén samt en grupp vid Forsknings- och innovationskontoret: Sigríður Beck, Rebecca Blease, Kristoffer Collin samt Rangnar Nilsson.

Forskningsutvärderingar ska bli en återkommande del av kvalitetsutvecklingen vid GU.

Risk för likriktning

Foto: PRIVAT

Susanne Strömberg Jämsvi

GU:s språkpolicy betonar språkmångfald men det är mest tom retorik. Det menar Susanne Strömberg Jämsvi som nyligen lagt fram en avhandling om engelskans totala dominans i högskolevärlden.

– Att andra språk inte ses en resurs är en sorglig utveckling, säger hon.

EN AVHANDLING som hon själv skrivit på engelska, vilket säger en del om engelskans inflytande.

– Jag funderade länge men kom fram till att engelska var givet eftersom dilemmat även finns i andra icke-engelskspråkiga länder. Däremot har jag skrivit en omfattande svensk sammanfattning på 30 sidor och överst mitt abstract till 10 olika språk, säger Susanne Strömberg Jämsvi som undersökt nationella policytexter under åren 1974-2009, inklusive svensk språklagstiftning samt 12 språkpolicyer vid svenska lärosäten.

Hennes studie visar att engelska språket i allt högre grad definieras i marknadsekonomiska termer, i syfte att locka de bästa studenterna. Kurser och program på engelska skapar internationellt attraktiva universitet.

– Engelska som undervisningsspråk ökar lavinartat i hela världen och det gäller också engelskspråkiga

kurser och program. Inget tyder på att det kommer att minska.

Hon drar slutsatsen att ekonomiska värden och marknadsintressen i hög grad blivit utgångspunkten i lärosätenas beskrivningar av språkideal och språkfärdighet. Så var det inte på 70-talet då engelska sågs som ett av flera tänkbara språk och flerspråkig kompetens förknippades med solidaritet och världsansvar.

– 35 år senare betraktas engelska som något nödvändigt och oundvikligt, där svenska lärosäten ska bli konkurrenskraftiga på en oreglerad global marknad. I och med Bologna-processen har utbildningar harmoniserats och ges uteslutande på engelska. Varken nationella minoritetsspråk, stora invandrarpråk eller andra världsspråk ses som en tillgång idag.

– DET TALAS OM språklig mångfald men det är mest tom retorik. Det finns idag inga incitament som stödjer andra språk än engelska.

Det gäller även GU:s språkpolicy som hon menar, i likhet med andra, betonar marknadslogik och ekonomiska intressen.

– Engelska får en självklar och odiskutabel position, även om det talas om språklig mångfald eller om att utländska lärare och studenter ska få ett gott språkligt bemötande. Den flerspråkiga bredd som finns i Sverige, nationella

Fakta

– Bologna-processens harmonisering av utbildningar är också en form av språklig likriktning, menar Susanne Strömberg Jämsvi som lagt fram avhandlingen *Unpacking dominant discourses in higher education language policy. A critical study of language policy in Swedish higher education*, vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik.

minoritetsspråk inkluderat, är till exempel inte en del av policyen.

Susanne Strömberg Jämsvi pekar på demokratiska risker när engelskan tar över den vetenskapliga vokabulären och diskursen.

– Om kunskapsfältet bara är på engelska hur ska forskningen kunna spridas på svenska? Det kan bli problem för demokratin men kan även innebära att gästforskare inte ges möjlighet att lära sig svenska.

MEN DET VERKAR inte, enligt Susanne Strömberg Jämsvi, finnas en överhängande fara för att svenskt vetenskapligt språk ska försvinna. Däremot är det viktigt att ge stöd, inte bara till studenterna utan även till lärarna.

Hon menar dessutom att lärosätenas språkpolicyer i många hänseenden riskerar att fungera som icke-förpliktande visioner, speciellt i relation till parallell språkutveckling i svenska och engelska.

– Det är inte så himla enkelt. Till exempel att utveckla och ge en kurs på engelska kräver god språklig kompetens. Vi borde satsa mycket mer på är att utbilda vår personal i ökad språkmedvetenhet och vad språkutveckling innefattar.

ALLAN ERIKSSON

Skrivarglädje i Jonsered

Koncentrationen är total när 14 GU-medarbetare knattrar för fullt på sina tangentbord i ett för övrigt helt tyst rum på Jonsereds herrgård. Det handlar om en retreat där en hel dag ägnas åt eget skrivande.

– Jag trodde att det skulle vara distraherande att sitta tillsammans med andra, men istället inspirerar gruppen mig att skriva på, förklarar Emmelie Barenfeld.

Jenny Mattsson, Emma Karin Brandin och Ann-Kristin Hult leder retreaten.

ASK, ENHETEN FÖR akademiskt språk, har arrangerat skrivretreat sedan våren 2018. Inspirationen kommer från Queen Mary University of London. Tanken är att ägna en hel dag enbart åt det egna skrivandet, vilket innebär att allt som kan störa tas bort, som böcker, mobiler, mejl, Facebook och kollegor som tittar in. Fikapauser och lunch ingår så att deltagarna inte ska behöva tänka på det.

– Dagen består av fyra pass som vart och ett har ett mål, som varje deltagare själv bestämt, berättar språkhandledaren Jenny Mattsson. Under själva skrivtiden är det total

tystnad som gäller. Vid pauserna däremot uppmanas deltagarna att berätta om sitt skrivande. Vi brukar ha med personer från minst 5-6 fakulteter som naturligtvis arbetar på väldigt olika projekt. Ändå är det förvånande hur likartade problem många har, som att det är motigt att komma igång och svårt att få tid till skrivande.

I BÖRJAN KAN det kännas lite obehagligt att sitta och jobba runt ett bord med personer man inte känner, påpekar språkhandledare Ann-Kristin Hult.

– ”Tänk om jag är den enda som

Det handlar helt enkelt om grupptryck ...

ANN-KRISTIN HULT

inte kommer igång?” Men ganska snart finner sig en gemensam koncentration. Det handlar helt enkelt om grupptryck, i ordets mest positiva betydelse.

Att skriva ingår i jobbet som akademiker. Fokus ligger dock ofta på själva produkten, exempelvis hur många artiklar man producerat, inte på processen.

– Det är ju ganska konstigt, påpekar språkhandledare Emma Karin Brandin. På något sätt förväntas vi hinna skriva mellan varven, men vi pratar sällan om hur det egentligen ska gå till. Därför är det viktigt att retreaten fokuserar just på skrivan-

det, inte på resultatet. Man behöver alltså inte visa upp något eller berätta vad man gjort, det finns inga prestationskrav.

OM DET ÄR svårt att få tid att skriva är det ännu besvärligare att hinna läsa.

- Därför arrangerar vi också läsretreat, berättar Jenny Mattsson. De är strukturerade på samma sätt som skrivretreaten, alltså läsning tillsammans under stor koncentration. Retreaten är till för alla medarbetare vid GU.

Emmelie Barenfeld, forskare vid Centrum för personcentrerad vård,

är på skrivretreat för andra gången.

- Jag är här för att jag är nyfiken på hur man jobbar pedagogiskt med skrivande, men också för att jag vill utvecklas själv. Att skriva i grupp är bra eftersom det gör att man faktiskt sitter kvar, även när det tar emot. När pausen kommer har man ofta arbetat upp ett sug som gör att det kliar i fingrarna att sätta igång igen, efter rasten.

Adrian Hyde-Price, professor i statsvetenskap, hade väntat sig en ännu tydligare struktur.

- Men det finns fördelar med större frihet också. Framför allt är det viktigt att ha tydliga mål och vara bortkopplad från allt. Det jag hoppas lära mig är helt enkelt att skriva bättre och att vara mer fokuserad.

EN DAGS SKRIVANDE är bara en kortsiktig lösning på de problem man kan ha när det gäller att hinna författa, påpekar Ann-Kristin Hult.

- Förhoppningen är att detta ska vara en inspiration till att fortsätta avsätta tid för sitt eget skrivande. Om en grupp gemensamt bestämmer exempelvis att skriva tillsammans varje torsdag förmiddag, är chansen god att det faktiskt blir av. Förhoppningsvis kan man även använda sig av erfarenheter och tankar från retreaten när man möter studenter och pratar med dem om deras skrivande.

Vid slutet av dagen får varje deltagare också skriva ett uppmuntrande vykort till sig själva.

- Om någon månad kommer det där vykortet hem till varje deltagare som en påminnelse om att fortsätta skriva, berättar Emma Karin Brandin. Våra retreatar har bokats upp snabbt hittills, men det finns fler möjligheter än att åka till Jonsered. Om en institution eller forskar- eller doktorandgrupp har intresse av att arrangera en egen retreat kan de hör av sig till oss på ASK.

Text: **EVA LUNDGREN**
Foto: **JOHAN WINGBORG**

Emmelie Barenfeld och Adrian Hyde-Price är helt och fullt koncentrerade.

Fakta

Enheten för akademiskt språk (ASK)

ASK är en universitetsgemensam enhet med uppgift att stärka akademiskt skrivande och språkutveckling. Universitetets studenter kan boka handledning för att vidareutveckla sitt skrivande eller för att få hjälp inför till exempel muntliga presentationer. För lärare arrangeras seminarier, workshoppar och konsultationer med pedagogisk inriktning. ASK erbjuder

också skriv- och språkutveckling för alla medarbetare på både svenska och engelska. Skrivretreaterna arrangeras på Jonsereds herrgård och är öppna för alla medarbetare. Också läsretreaten, vanligen på Ågrenska villan, är öppna för samtliga medarbetare. Anmälan görs här: <https://medarbetarportalen.gu.se/kompetensutveckling>. Mer information: <https://ask.gu.se/>. Lästips: Murray, Rowena: *Writing in Social Spaces* (2015).

Linda lär ut digitala knep

Allt behöver inte vara perfekt och allt måste inte göras på en gång. Det är några råd som Linda Flores ger till de lärare som anlitar henne för att diskutera digitala verktyg i undervisningen.

– Det går bra att kontakta mig som lärare, lärargrupp eller hel institution. Stödet är gratis och ingår i min tjänst.

LINDA FLORES, universitetslektor i spanska, är en av två lärare som jobbar 10 procent på PIL med stöd för kursutveckling med digitala verktyg. Den andre läraren är Mattias von Feilitzen, pedagogisk utvecklare vid institutionen för tillämpad IT.

– Vilken institution vi tillhör har dock ingen betydelse, vårt uppdrag är att stötta lärare vid hela GU, förklarar Linda Flores. De frågor jag får kan handla om konkreta problem, som hur man får studenter på en nätkurs att samarbeta, men också om mer allmänna tankar eller om att bolla idéer.

Något Linda Flores själv brottas med är hur man kan behålla kvaliteten på en kurs som av besparings-skäl fått färre timmar.

– JAG ANVÄNDER MIG bland annat av flipped classroom. Det innebär att jag förbereder en lektion genom att spela in mig själv där jag förklarar ett moment i kursen. Studenterna får i uppgift att se videoklippen före lektionen som sedan kan fokuseras på sådant som studenterna verkligen tycker är svårt. Filmerna är ganska oproffsiga, om jag råkar harkla mig eller måste rätta mig själv tar jag sällan om. Även om det förstärker tid att spela in en video blir det

Foto: JOHAN WINGBERG

Linda Flores jobbar på uppdrag av Pil-enheten med att hjälpa andra.

en effektivisering i det långa loppet: videoinslaget kan ju användas flera gånger, kanske också på någon annan kurs. När en student sedan undrar något kan jag förklara att svaret finns exempelvis 3,5 minuter in på videon.

Linda Flores hjälper också gärna till när det gäller att få ut så mycket som möjligt av Canvas.

– DEN NYA PLATTFORMEN gör det bland annat möjligt att bjuda in observatörer på en kurs. Om någon är nyfiken på ett särskilt moment i min undervisning kan jag alltså låta dem följa det jag gör under en period.

Ellen Breitholtz, forskare i

Man bör utgå ifrån det man faktiskt vill göra och inte låta sig förföras av teknikens många möjligheter.

LINDA FLORES

lingvistik, är en av de lärare som fått stöd av Linda Flores. I hennes fall handlade det om att utveckla en nätkurs, något hon aldrig tidigare gjort.

– EN KURS PÅ nätet måste vara mer organiserad än en campuskurs. Allt material bör antingen vara tillgängligt redan vid kursstart eller också bör det vara tydligt när materialet finns på plats. Nätkurser brukar locka många studenter men tyvärr hoppar också många av, vilket bland annat kan bero på att det är svårare att ge återkoppling till dessa studenter. Så en fråga jag hade var hur man håller kvar studenterna.

Ett tips Ellen Breitholtz fick, hand-

Konsolidering av IT-standard

lade om kontinuerlig examination.

- Det kan kännas jobbigt med många tentor, men om en student klarat fyra enpoängstentor är hen kanske motiverad att ta också de återstående 3,5 poängen. Och två studenter som klarat halva kursen innebär trots allt ytterligare 7,5 avklarade poäng som institutionen får betalt för, och det är ju inte oväsentligt.

Ett annat tips är att dela in studenterna i grupper efter vilken tid de brukar studera.

- En del distansstudenter läser på kvällarna, andra på helgerna, åter andra på dagtid. Genom att ha grupper med studenter som studerar på samma tider, är det lättare att skapa gemenskap vilket gör studierna roligare.

EN INTRESSANT MÖJLIGHET som Canvas ger, är att flervalfrågor kan rättas automatiskt, berättar Ellen Breitholtz.

- Tentan ligger ute en bestämd tid, sedan stängs den, vilket tydliggör för studenterna att de måste passa tiden. Eftersom tentan är självvärdande går det fort att bara göra en snabbkoll och sedan föra in resultatet i Ladok. Man kan också ge diagnostiska test, som studenterna kan göra hur många gånger som helst och rätta själva.

Den som vill börja använda digitala verktyg bör ta ett steg i sänder, menar Linda Flores.

- Man bör utgå från det man faktiskt vill göra och inte låta sig förföras av teknikens många möjligheter. Och man bör använda högst ett par verktyg på en kurs, så att det inte blir för krångligt. Diskutera gärna med de närmaste kollegorna - eller använd mig eller Mattias som bollplank!

EVA LUNDGREN

Fakta

Intresserad av att använda digitala

verktyg i undervisningen? Gå in på <https://pil.gu.se/resurser/digitala-verktyg/stod-vid-kursutveckling>. Där finns en lista på olika verktyg samt en kort presentation av stödlärarna Linda Flores och Mattias von Feilitzen.

Just nu genomförs stora förändringar av IT-miljön men som medarbetare ska man i bästa fall inte ens märka av det. Olika IT-system som tidigare legat under olika domäner kommer att flytta in under en och samma domän.

Ruben Fougberg

EN FÖRÄNDRING SOM påverkar ett par tusen anställda är en kommande flytt av GU-konton som hittills har legat utanför GU:s vanliga brandvägg. Men i de flesta fall sker ändringarna bakom kulisserna, påpekar projektledare Vilar De Sousa Viera på IT-enheten.

- I de fall där det blir förändringar som kräver handpåläggning av användaren kommer riktade mejl att skickas ut, säger han.

Orsaken är att det 2008 genomfördes en sammanslagning av IT-systemen, men några, däribland Sahlgrenska akademien, valde att stanna kvar i egen regi.

Att så många olika delar av IT-miljön har varit splittrad har kostat mycket pengar i anpassningar och support, menar Ruben Fougberg, ansvarig för IT-infrastruktur, som beskriver det som att många användare fått leva i "två världar".

- **VI VILL KUNNA** erbjuda forskare, lärare och studenter en enhetlig IT-miljö, med högt ställda säkerhetskrav. Det är oerhört viktigt. Risken är annars att vi står med gigantiska datamängder som vi inte vet vem som äger. Vi måste också vara rädda om forskningsdata, eftersom det kan finnas känsliga personuppgifter. Min uppmaning är att gallra och rensa innan den stora flytten.

Som användare ska man inte behöva oroa sig, menar Vilar De Sousa Viera.

- Verksamheten ska bara fungera.

De som påverkas kommer att bli informerade i god tid. Men de flesta förändringar sker under radarn, så förhoppningsvis kommer man inte märka av det. Vi ska också stödja forskare att utveckla ny teknik som inte går att köpa på stan.

VILAR DE SOUSA VIERIA påpekar att de flesta stora organisationer och företag redan har genomfört det som GU står inför, vad som på IT-språk kallas för en konsolidering av AD-strukturen (baserad på Microsofts Best practice).

- Man kan jämföra det med en båt som läcker som ett säll. Det kostar väldigt mycket pengar att drifva olika system. Med de förändringar som planeras kommer Göteborgs universitet att ha en IT-miljö som står sig mycket väl jämfört med stora företag.

I slutet av våren 2020 ska arbetet vara slutfört.

- Det är vår ambition att erbjuda alla anställda en säker, kvalitativ och kostnadseffektiv IT-infrastruktur, avslutar Ruben Fougberg.

ALLAN ERIKSSON

Fakta

De domäner som flyttas in är: Service, SAK, MED och AD-domän GUKonto

Europafokus i 20 år

Urban Strandberg med sina studenter under 20-årsfirandet.

Den 11–12 oktober firade Europaprogrammet 20 år med bland annat tal av EU-minister Hans Dahlgren och EU-kommissionär Cecilia Malmström.

– Numera erbjuder vi också ytterligare två program inom Europastudier och har dessutom ett partneravtal med universitet i USA, Kina och Tyskland. Allra mest stolt är jag dock över studenterna som är så oerhört engagerade, förklarar statsvetaren Urban Strandberg.

DET ÄR STUDENTERNA som hela tiden gått före och visat vägen, berättar Urban Strandberg, studierektor för Centrum för Europastudier.

– De har inspirerat oss lärare genom att vara så intresserade av att studera eller praktisera

ute i Europa. Studenterna är grunden för Europaprogrammet, som startade 1999, och för det engelskspråkiga masterprogrammet som drog igång 2010. På masternivån är cirka två tredjedelar av studenterna utländska, vilket förstärkt Europastudierna ännu mer internationella.

Masterprogrammet har bland annat ett double degree-spår.

– **DOUBLE DEGREE** innebär att studenterna läser ett år vid GU och ett år vid något av partneruniversiteten Chapel Hill, Universitet Konstanz eller Fudan i Shanghai; de får sedan examen från båda lärosätena. Så vitt jag vet finns ingen annan samhällsvetenskaplig utbildning i Europa med den här typen av samarbete i både USA, Europa och Kina.

2016 startade ytterligare en

utbildning, EMAES, som läses på halvfart och distans, berättar Urban Strandberg.

– **DEN ÄR TILL FÖR** yrkesverksamma personer inom alla olika områden och är vårt sätt att bidra till det livslånga lärandet samtidigt som vi motverkar fake news och kunskapsförakt.

Europaprogrammen innebär ett samarbete mellan de Samhällsvetenskapliga och Humanistiska fakulteterna samt Handelshögskolan.

– En uppsats kan exempelvis bedömas av både en historiker och en nationalekonom. Att tre fakulteter jobbat tillsammans i 20 år innebär bland annat att lärarna haft tid att sätta sig in i varandras perspektiv på ett sätt som är ovanligt inom akademien. Samverkan inom utbildningarna underlättar även forskningssamverkan. De flesta lärare är knutna till Centrum

för Europaforskning, vilket innebär en komplett miljö med utbildning, forskning och samverkan.

Europaprogrammen har också en programnämnd med tio ledamöter, varav tre studenter, förklarar Urban Strandberg.

– **VÅR TILLTRO TILL** studenternas förmåga att göra mer än enbart studera är väldigt stor. *Brännpunkt Europa* är exempelvis en serie lunchföreläsningar som helt och hållet arrangeras av studenterna och som ibland har så många deltagare att Malmstenssalen på Handels fylls till bristningsgränsen. Också *Studentgrupp Europa* är väldigt aktiv och ägnar sig bland annat åt fadderverksamhet. Studenterna är också engagerade när det gäller att sprida information om EU till allmänheten, vilket de bland annat gjorde inför det senaste valet till Europaparlamentet.

EVA LUNDGREN

Fakta

Europaprogrammet 20 år

Det finns idag tre Europaprogram: Det treåriga Europaprogrammet på grundnivå, som startade 1999, som antar upp till 100 studenter varje höst, av cirka 3 000 sökande.

Det tvååriga

Master of European Studies antar sedan 2010 upp till 45 studenter varje höst. Bland annat finns ett double degree-spår där studenterna får examen vid två lärosäten; GU samt antingen amerikanska Chapel Hill, tyska Universitet Konstanz eller kinesiska Fudan.

Ettåriga Executive Master of European Studies, slutligen, antar sedan 2016 upp till 25 studenter, och är en utbildning för yrkesverksamma.

KLART FÖR NYA LIFE SCIENCE

HUSBYGGE Göteborgs universitet och Akademiska Hus har nu kommit överens om att uppföra den nya byggnad som planerats för delar av Naturvetenskapliga fakulteten på Medicinareberget. Byggnaden, som ska innehålla avancerade labbmiljöer, planeras stå klar för inflyttning våren 2023.

Den nya byggnaden ska samla stora delar av Naturvetenskapliga fakulteten på samma plats, i direkt anslut-

ning till Sahlgrenska akademien och Medicinarelängan. År 2016 fattade universitetsstyrelsen beslut om att forskning och utbildning inom life science ska samlas på Medicinareberget. Byggnaden ska rymma cirka 3 000 studenter och 500-600 medarbetare inom institutionerna för biologi och miljövetenskap, kemi och molekylärbiologi, marina vetenskaper samt fakultetskansliet.

Foto: NIELS KRABBE

Klimatlunch på juridiska institutionen

KLIMAT. När Fridays for future ordnade sin första globala klimatrejk i mars 2019 ville universitetsadjunkten Magdalena Giertz och doktoranden Erik Mägi på juridiska institutionen vid GU göra något lokalt. Resultatet blev klimatluncher i institutionens matsal med informella samtal om hur man som jurist,

forskare och medborgare kan bidra till klimatomställningen. Initiativet har börjat spridas till andra institutioner. Den 29 november ordnas en gemensam klimatlunch på Handelshögskolan. Bilden är från en klimatlunch den 25 oktober, då företagsekonomiska institutionen och Svenska Miljöinstitutet kom på besök.

”Situationen har förbättrats”

ARBETSMILJÖ. Arbetsmiljöverket har ännu inte fattat beslut om ett eventuellt föreläggande mot institutionen för historiska studier. Som GU Journalen tidigare berättat, skickade huvudskyddsombuden vid Humanistiska fakulteten i december 2018 en så kallad sex-sexa - en begäran om ingripande enligt 6 kap. 6a § i arbetsmiljölagen till Arbetsmiljöverket. Man krävde bland annat att en tidsbestämd handlingsplan skulle upprättas för att komma tillrätta med den ”destruktiva organisationskulturen som är starkt bidragande till att sexuella trakasserier inte tas på allvar”. Dessutom krävdes att en extern part skulle anlitas för att följa upp en tidigare arbetsmiljöundersökning.

Sedan dess har Arbetsmiljöverket gjort en inspektion på plats (i maj) och har därefter (i augusti) underrättat att man överväger ett föreläggande mot institutionen. Ett sådant, kommer i så fall att kräva ”en undersökning [...] av arbetsförhållandena med avseende

på organisatoriska och sociala faktorer” och att samtliga personalkategorier inkluderas i denna. Utifrån resultatet ska institutionen sedan ”vidta de åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet”.

För att Arbetsmiljöverket ska kunna fatta ett beslut har både institutionen och huvudskyddsombuden fått yttra sig.

- Vi har svarat att vi kommer att vidta ett antal åtgärder för att tillmötesgå den kritik som har funnits. Vi har redan påbörjat det arbetet och situationen har förbättrats, säger Henrik Jansson, prefekt vid institutionen.

Huvudskyddsombuden är dock inte tillfreds med institutionens yttrande och pekar bland annat på att kommunikationen brister i organisationen.

Om Arbetsmiljöverket beslutar om ett föreläggande kan dessutom ett vite sättas, för det fall att institutionen inte följer förelägandet.

LARS NICKLASON

GU samverkar mer

AVTAL. Rektor Eva Wiberg och landshövding Anders Danielsson signerade i början av november ett avtal om ömsesidigt utbyte.

- Samarbetsavtalet tar sikte på kompetensutveckling och kompetensförsörjning, säger Eva Wiberg. Länsstyrelsen är också en intressant plats för praktik för många av våra studenter.

Exempel på samarbeten är projekt inom forskning och utbildning, kompetensutveckling, mobilitet, praktik och

Foto: JOHAN WINGBORG

examensarbete. Samarbetsprojekt kan regleras i särskilda underavtal.

PROFILER

Forskning på hög nivå

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

– Fjärranalys är vetenskapen, tekniken och konsten att observera objekt utan att komma i kontakt med dem, förklarar Heather Reese. I tre decennier har hon forskat om förändring av landskap med hjälp av satellit. Nu har hon ett nytt favoritverktyg: drönare.

Genom att lägga hundratals drönarbilder på varandra skapar hon tredimensionella kartor och undersöker vegetationen från södra Sverige upp till allra nordligaste Norrland.

PÅ MARKEN INTILL fotbollsplanen på Chalmersområdet har Heather Reese lagt ut en orange landningsplatta för den DJI Matrice 210 hon just håller på att montera. Drönarens propeller måste sättas fast ordentligt liksom de båda kamerorna, varav en fotograferar i termiskt infrarött. Färdigmonterad ser drönaren ut som en väldig, svart insekt, på väg att ta ett språng. Plötsligt börjar den surra som en hel bisvärm och lyfter lodrätt rakt upp i luften; genast sätter en hund igång att skälla.

– Säkerhet är viktigt, bland annat måste alla delar sitta fast ordentligt, förklarar Heather Reese, medan hon följer de foton drönaren tar via en skärm kopplad till handkontrollen.

– Utan tillstånd får en drönare inte flyga högre än 120 meter och den måste hållas under ständig uppsikt. Men utöver regelverket är det viktigt att också själv ta ansvar och ta ner drönaren om exempelvis en helikopter passerar. Av säkerhetsskäl är DJI-drönaren också programmerad så att den inte kan flyga i närheten av en flygplats. Är man bara försiktig är de underbara verktyg att jobba med: drönaren kan känna av vindstyrkan och håller sig stabilt i luften när det blåser upp till 15 meter per sekund; tappar man kontrollen finns en funktion som gör så att den återvänder till den plats där man släppte upp den.

I fjol reste Heather Reese, tillsammans med forskare och studenter från institutionen för geovetenskaper, till Saarikoski och Latnjajaure i nordligaste Norrland. De var där bland annat för att kartlägga vegetationen och topografin. Latnjajaure är en forskningsstation väster om Abisko som ligger på 974 meters höjd och består av högaltin vegetation. Där, bland klippor och över istäckta älvar, klev Heather Reese runt med sin Ikeakasse som innehåller allt en forskare i fjärranalys kan behöva: en drönare, sex

Heather Reese

Arbetar som: Universitetslektor vid institutionen för geovetenskaper.

Forskning: Medverkar i ett projekt finansierat av Rymdstyrelsen, där hon karterar fjällan samt träd och jordbruk i Burkina Faso. Dessutom medverkar hon i ett projekt från Naturvårdsverket med att ta fram en vegetationskarta över Sverige.

Familj: Sambo samt familjen i New York och Göteborg.

Bor: I Masthugget.

Intressen: Naturpromenader, poesi – både att läsa och skriva.

Favoritpoeter: Mary Oliver, William Stafford samt Robert Frost.

Jag har alltid dragits till höga berg Jag har alltid dragits till höga berg...

batterier, två kameror samt en matlåda. Saarikoski ligger cirka 120 km nordöst om Latnjajaure och området innehåller Sveriges största sammanhängande palsmyrområde.

- Palsen är en kulle som består av torv med en frusen inre kärna och bildas i subarktiska myrmarker. Iskärnan byggs upp av islinser som bildat tjällyftning, och palsen kan resa sig flera meter hög.

PALSAR HAR EN naturlig cykel av nedbrytning och växande, men kräver i Sverige en årsmedeltemperatur som är lägre än cirka -3°C och en vinternederbörd mindre 300 millimeter. Om klimatförhållandena ändras, exempelvis om temperaturen blir varmare och vinternederbörden ökar, kan permafrosten inuti smälta och palsen kollapsar då helt.

- När vi jämför med flygfoton från 1960-talet kan vi se att områdena med palsar minskat kraftigt, förklarar Heather Reese. Palslandskapet förändring sker mycket snabbare än exempelvis förskjutningen av trädgränsen och är därför viktig för den som studerar klimatpåverkan i permafrostområden. Tinande palsar är en källa till utsläpp av metan och koldioxid och spår alltså på växthusgaserna.

Heather Reese visar en bild där 400 foton lagts på varandra för att skapa en mycket detaljrik, tredimensionell karta. Det är den nya drönartekniken som gör det möjligt att ta upprepade foton där palsens förändringar ses på både bredden och höjden från år till år. Med infraröda drönarbilder får forskarna dessutom information om växtligheten.

- **FJÄRRANALYS ÄR ETT** vetenskapligt område som innehåller bildanalys och har därmed en konstnärlig dimension, berättar Heather Reese. Den personliga tolkningen har blivit mindre viktig ju mer exempelvis artificiell intelligens tar över men den finns där ändå.

Fjärranalys är viktigt inom många områden, inte bara när det gäller kartering av landskap eller mätning av vegetationsegenskaper. Metoden används också inom exempelvis arkeologi. Det är ett ämne som intresserat Heather Reese sedan barndomen.

- Jag är uppvuxen på landet i delstaten New York och som liten ägnade jag mig bland annat åt utgrävningar av

Det gäller att hålla drönaren under uppsikt.

bakgården där hemma; jag kunde hitta gamla flaskor, trasig keramik eller en bortglömd docka. Det var nog därför jag först utbildade mig till just arkeolog. Men det var svårt att få ett fast jobb så jag bestämde mig för att studera vidare. Mitt stora miljöintresse fick mig att fundera på något naturvetenskapligt istället. Jag fick veta att University of Wisconsin-Madison hade en av de främsta specifika utbildningarna i fjärranalys och GIS, så jag började där 1990 och tog min master fem år senare.

1998 FICK HEATHER REESE en forskarassistenttjänst i fjärranalys vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå.

- Några år senare började jag fundera på om jag skulle doktorera eller om jag istället skulle satsa på mitt andra stora intresse, poesi. Jag älskar amerikansk naturlyrik men mitt eget skrivande handlar snarare om lek med ord och om små observationer av människor. Jag gjorde dock ett tryggare val och påbörjade en forskarutbildning. 2011 disputerade jag och fortsatte jobba vid SLU.

I Umeå forskade Heather Reese om fjärranalys i Sveriges skogsmiljöer samt i fjällvärlden.

- Jag har alltid dragits till höga berg, inte minst för att höjdskillnaderna gör att miljöerna ständigt förändras och för att utsikten alltid är häpnadsväckande.

Heather Reese kollar drönarens bilder.

Eftersom Göteborgs universitet är så framgångsrikt när det gäller alpin och polarforskning sökte jag mig hit och har nu varit anställd här sedan våren 2018. Mycket av mitt arbete består av att jobba med datorn men bäst trivs jag ute i fält, med kollegor, doktorander och studenter.

Både det politiska klimatet och klimatet på jorden oroar Heather Reese. Men av naturen är hon ändå optimist.

- I somras, när jag skulle boka tågbiljett till Kiruna, upptäckte jag att alla platser var fullbokade sedan flera veckor tillbaka. Det betyder att människor alltmer väljer tåget, även för resor ända upp till nordligaste Sverige. Det ger mig trots allt hopp.

BYGGBESÖK i höstmörkret

Med hjälm på huvudet, gul skyddsväst och grova stövlar besökte fem GU-medarbetare en kall höstdag den servicetunnel som byggs för Västlänken vid Linnéplatsen.

Gruppen leddes av Trafikverkets Sören Holm.

Text: EVA LUNDRÉN Foto: INES SEBALJ

DET VAR SERVICETEKNIKER Lennart Fridemhof som i september lyckades ordna gruppvisningar av arbetstunneln för sina kollegor på Campus Vasa. GU Journalen hängde med när Greta Sommar, Carl Lindblad, Peter Olsson samt campuschef Lena Sandstedt bjöds på visning.

Besöket inleddes med att Sören Holm berättade om Västlänksprojektet, som bland annat innebär stationer vid Centralen, Korsvägen och i Haga. Parallellt med tåg-tunnlarna byggs också arbetstunnlar, som, när projektet är klart, kommer att fungera som servicetunnlar.

- Den arbetstunnel vi kommer att besöka nu är tio meter hög och tio meter bred, med plats för två lastbils-filer. Tunneln ska bli cirka en kilometer lång och hittills har vi sprängt drygt 270 meter. Vi spränger en gång per dag, fyra dagar i rad, och sedan gör vi uppehåll för att

täta berget så att grundvatten inte läcker in. Tätningen går till så att vi borrar en massa hål som vi sprutar in cement i, som blir som en skyddande skärm.

All massa som sprängs bort forslas iväg för användning på annat håll.

- Stenkross används exempelvis i asfalt och i annat material vid vägbyggen.

Peter Olsson var nöjd med besöket.

- Det var intressant att få besöka bygget just när det pågår. Många tror nog att Västlänksbygget är lite stängt men man var väldigt villig att berätta om projektet, hur sprängning, isolering och annat arbete går till. Och att gå i tunneln var lite som att komma in i en ny värld. Också hela presentationen av Västlänksbygget var spännande.

INBLICK

DETTA HÄNDER JUST NU I UNIVERSITETSVÄRLDEN

16,2

SEMESTER. Så många sparade semesterdagar per anställd har personalen på Göteborgs universitet. Det visar siffror från en lönekörning den 31 augusti. Den totala semesterlöneskulden ligger på nästan 166 miljoner kronor, inklusive alla påslag.

I en jämförelse med andra myndigheter ligger GU:s semesterlönsganska högt. Bara Trafikverket har fler sparade semesterdagar per anställd, visar en granskning som ST:s tidning Publikt har gjort av hur mycket sparade semesterdagar som de 17 största myndigheterna har, exklusive lärosäten och Sveriges domstolar. Den visar att personalen på de tillfrågade myndigheterna har sammanlagt nära 1,7 miljoner sparade semesterdagar, vilket är något över 12 dagar per anställd.

MÅNADENS LÄTTRIMMADE AFORISM

Mediokert

Svensk bör vara, comme-il-faut, medelbra och lagomgrå.

Likartat

Bland mördarbakterier, sniglar och bin ses människor härja som dödande svin.

Guido Satir

Alias Guy Heyden, professor emeritus.
Foto: privat

Trendbrott

STUDENTER. Efter flera års nedgång ökar nu antalet förstahandssökande till studier vid Göteborgs universitet. Det gäller både till fristående kurser och program. Av de mest populära programmen är socionomprogrammet det näst mest sökta för kvinnor medan det för män hamnar på en 6:e plats. Det mest eftersökta programmet för män är ekonomi kandidatprogrammet (6:e plats för kvinnor). Det visar statistik som Katarina Borne på planerings- och uppföljningssektionen har tagit fram.

I TOPP. Juridik toppar i år igen antagningsstatistiken. Juristprogrammet hade 1 279 förstahandssökande till höstterminen 2019. Därefter kommer programmen för läkare och psykologer på andra respektive tredje plats. Inför vårterminen 2020 är det samma mönster.

Vinkunskap i topp

KURSER. Vinkunskap är utan tvekan den mest eftersökta kursen vid Göteborgs universitet med 271 förstahandssökande per plats. Grundkursen i psykologi var hösten 2019 den näst mest eftersökta.

CITATET

"Finland måste enligt alla svenska borgerliga partier vara ett socialistiskt land, ja rena Nordkorea. Där finns inga friskolor. Där hanteras inte lärare som trasproletariat. Där tar man folkbildningsansvaret på

allvar." skriver **Sven-Eric**

Liedman, professor emeritus i idé- och lärdomshistoria, på DN-debatt den 29 oktober 2019.

Sven Lovén

MARIN.

Sven Lovén för marin infrastruktur byter namn till **Marina**

infrastrukturen vid Göteborgs universitet. Även de två marina forskningsstationerna har bytt namn och heter nu Kristineberg marina forskningsstation (Kristineberg Marine Research Station) och Tjärnö marina laboratorium (Tjärnö Marine Laboratory).

Föreståndarskapet för Marina infrastrukturen vid Göteborgs universitet kommer att rotera årligen mellan de ingående enheternas stationschefer. Peter Tiselius, stationschef för Kristineberg marina forskningsstation, är föreståndare fram till 30 juni 2020.

WEBBFRÅGAN: KLIMATAKTIVISM

Bör universitetslärare uppmana sina studenter att stödja klimatprotester och delta i politiska sammankomster?

JA 24% NEJ 71% VET EJ 5%

Antal svarande: 55. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 medarbetare.

FOKUS/FORSKNING

Mödosamt lagarbete bakom framgångarna

Text: EVA LUNDGREN Foto: JOHAN WINGBORG

Bradley Peter berättar om sin forskning.

Hur kopieras arvsmassan i mitokondrierna? Hur regleras denna kopiering samt vad händer när kopieringen inte fungerar som den ska i cellen? Det är vad Maria Falkenberg, professor i biomedicinsk laboratorievetenskap, studerar.

Bakom hennes internationella framgångar finns en stor forskargrupp vid avdelningen för medicinsk kemi och cellbiologi. GU Journalen har följt gruppen i drygt ett år.

FORSKNING ÄR SOM ett mödosamt detektivarbete där man ständigt gör experiment, ändrar kanske koncentrationen av ett ämne, testar igen, lägger till en annan typ av protein - och plötsligt fungerar det, berättar Emily Hoberg, biomedicinsk analytiker.

- Forskning innebär mycket tålmodskrävande arbete. Ändå trivs alla i vår grupp och tycker om att vara på labbet. Det beror nog på att vi verkligen är ett team: alla är med på måndagsmöten, vi samarbetar dagligen i labbet, samtidigt som alla arbetar under eget ansvar och exempelvis håller sig uppdaterade inom forskningsfältet.

Forskargruppen består av seniora forskare, postdoktorer, doktorander och biomedicinska analytiker. Men gruppen får också ständigt besök från andra länder, som delar med sig av sin kunskap eller gör försök med den specialutrustning som finns här.

MÅLET FÖR GRUPPENS forskning är att lära sig förstå hur mitokondriens DNA (mtDNA) kopieras och hur det är kopplat till cellens energibehov. Mitokondrier brukar kallas cellens kraftverk, eftersom det är där näring från mat vi äter och syre vi andas omvandlas till energi i en form som kroppens celler kan använda.

- Nästan allt dna finns samlat i cellkärnan, berättar postdoktor Bradley Peter. Men inte det DNA som finns i mitokondrien. Mitokondrierna finns i cellens cytoplasma, alltså i utrymmet utanför kärnan. Till skillnad från DNA i cellkärnan, som ärvs från både pappan och mamman, ärvs mtDNA bara från modern. MtDNA är också speciellt då det inte innehåller några introner, dessutom kodar det bara för 37 gener; jämför det med cellkärnans DNA som kodar för mer än 20 000 gener.

- Sjukdomar som beror på mutationer i mtDNA eller i proteiner som ansvarar för kopiering av mtDNA

- Vi biomedicinska analytiker fungerar som lab-managers och har bland annat ansvar för labbets utrustning, berättar Louise Jenninger.

FOKUS

drabbar cirka 1 person på 10 000, berättar Louise Jennings, biomedicinsk analytiker. Sjukdomarna uppstår när framförallt muskel- eller hjärnceller inte längre klarar av att skapa tillräckligt med energi för att fungera.

I en komplex provrörsmodell, som forskargruppen byggt upp, kan de studera hur mtDNA kopieras.

- På så sätt kan vi exempelvis studera aktiviteten hos ett felaktigt protein som orsakar sjukdom eller aktiviteten hos ett nyidentifierat protein med okänd funktion, förklarar Bradley Peter. Vi kan också söka efter molekyler som modifierar kopiering av mtDNA, vilka sedan kan användas som terapeutiska föreningar.

Ibland händer det att forskargruppen samarbetar med kliniska forskare för att undersöka en sjukdom.

- **EN KLINIK KANSKE** hittar en tidigare okänd mutation av ett protein hos en patient och undrar om detta kan vara orsaken till patientens sjukdom, berättar Louise Jennings. Vi kontaktas då för att skapa den aktuella mutationen i proteinet i vårt labb.

Det görs genom att proteinet uttrycks i rekombinant form, exempelvis i *E.Coli* eller i insektsceller, som sedan renas fram.

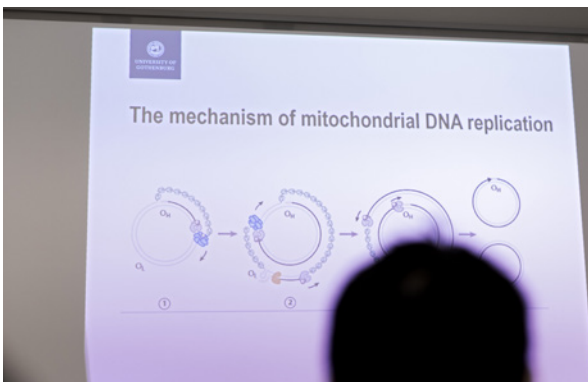
- När vi fått fram det rena proteinet kan vi gå till den roliga fasen av arbetet: att studera proteinets aktivitet för att försöka förstå varför patienten är sjuk.

Proteinet blandas till exempel med DNA i ett provrör, förklarar Emily Hoberg.

- Det vi kan testa är bland annat hur bra proteinet binder till DNA, hur bra det är på att kopiera DNA eller hur bra det kan samverka med andra proteiner som också är nödvändiga för kopiering av DNA. Dessa analyser kan ge svar på varför denna mutation hos patienten orsakar sjukdom.

Den här typen av studie kan ta några år, berättar Bradley Peter.

- Men det mesta av vårt arbete är inriktat på grundforskning, och är alltså inte kliniskt. Men tillvägagångssätten och metoderna är i stort sett desamma.

Presentation av föredrag inför en konferens där postdoktorer och doktorander medverkar. Forskningsledaren Maria Falkenberg ställer några frågor.

- Forskning tar tid, man måste läsa mycket, skriva artiklar och analysera andras texter. Men å andra sidan är friheten stor, och förhoppningsvis bidrar vi till något gott, exempelvis nya läkemedel mot svåra sjukdomar. Det förklarade doktoranderna Carlos Pardo Hernández och Darenis Erinc vid ett besök på Hermods gymnasium under Forskarfredagen.

Cryogrids i flytande kväve.

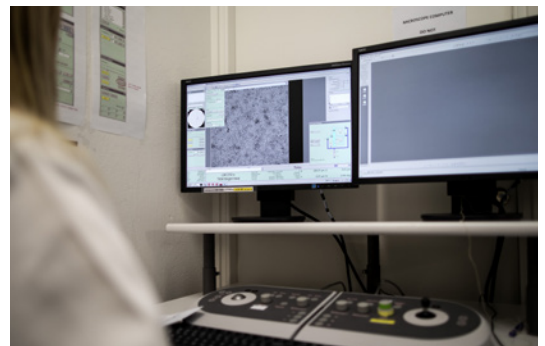
Emily Hoberg förbereder cryogrids för analys i ett kryoelektronmikroskop, som finns på Centre for Cellular Imaging Core Facility. På griden finns de proteiner som forskargruppen vill studera. Proteiner-na ligger inbäddade i ett tunt islager på griden som förvaras i flytande kväve. När griden ska laddas i mikroskopet måste det ske snabbt, i en enda rörelse.

Bradley Peter visar lyckade bilder på mitokondriella ribosomer som han gjort för professorerna Zofia Chrzanowska-Lightowlers och Robert Lightowlers, Newcastle University.

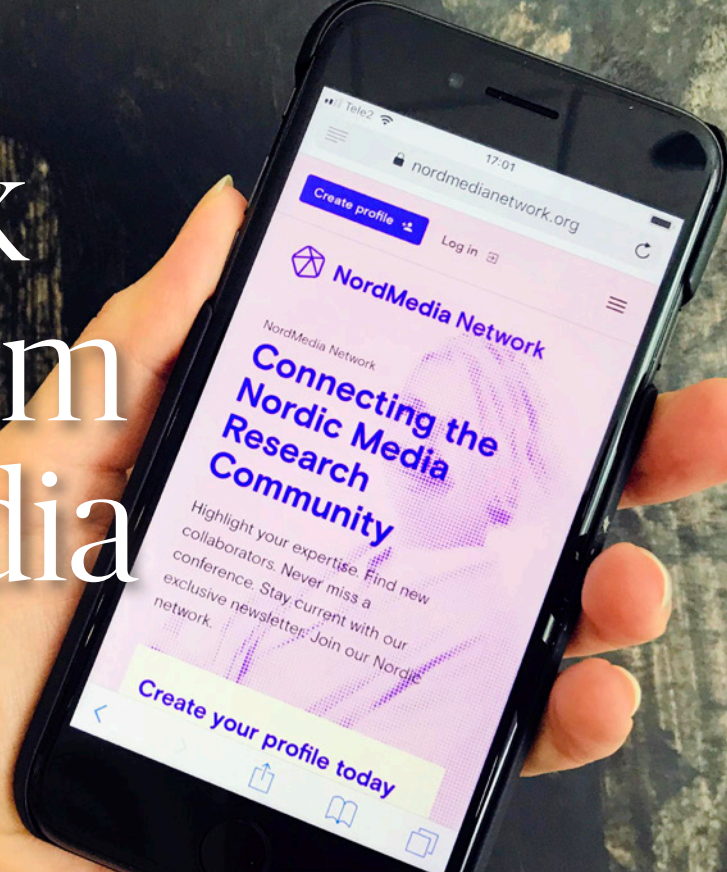
Forskning innebär mycket tålamods-krävande arbete ...

EMELIE HOBERG

Kryoelektronmikroskopi är en ganska ny avbildningsteknik som gör det möjligt att visualisera större protein-komplex som ger information om proteiners strukturer.

Nordisk plattform för media

Är du forskare inom medieområdet? Eller kanske intresserad av att få kontakt med en medieforskare? I så fall är plattformen NordMedia Network något för dig. Webbplatsen har precis startat men redan har cirka 120 forskare registrerat sig.

NORDMEDIA Network lanserades i Malmö i augusti under den nordiska medieforskarkonferensen NordMedia, som har arrangerats vartannat år sedan 1973.

Det är också konferensen som är ett av skälen till att plattformen blivit till, berättar Jonas Ohlsson, föreståndare för Nordicom sedan drygt ett år tillbaka.

- Trots att konferensen är väldigt väletablerad har den inte haft någon egen plattform utan för varje nytt möte har en ny webbsida byggts upp. Att vi nu har en webbplats innebär att NordMedia fått ett hem och kan leva vidare även mellan konferenserna.

Huvudsyftet med NordMedia Network är att ge forskare inom det nordiska medieområdet möjlighet att presentera sig själva och sin forskning. Samtidigt

underlättar webbplatsen för olika forskare att hitta varandra, berättar Karin Andén, digital kommunikator på Nordicom.

- Man måste inte komma från eller vara verksam i Norden, däremot måste den som registrerar sig på webbplatsen vara intresserad av ett nordiskt perspektiv på medieforskning.

PLATTFORMEN KOMMER också att innehålla all möjlig relevant information, exempelvis om konferenser, utlysningar av anställningar, forskningsmedel eller doktorandkurser, nyheter samt tips på verktyg och nya arbetsmetoder.

- Även om webbplatsen i första hand ska fungera som stöd för nordiska medieforskare yrkesutövning kommer den också att kunna användas som expertdatabas, exempelvis av journalister eller myndighetspersoner som vill ha svar på en fråga. Nordicom verkar ju för att sprida forskning och kunskap om mediernas roll i de nordiska länderna, och denna webbplats är en del i det arbetet, berättar Karin Andén.

Medieforskning är ett hett område som skär in i många samhällsvetenskapliga discipliner.

- Och intresset för just det nordiska medielandskapet är stort också internationellt sett, berättar Jonas Ohlsson. Norden lyfts ofta fram som ett föredöme, där starka oberoende medier varit en viktig orsak till våra starka demokratier och där public service länge spelat en betydelsefull roll. Nordiska medieföretag ligger också i framkant när det gäller digital utveckling. Samtidigt är den nordiska modellen utmanad och under stark press, precis som medierna i andra länder, inte minst när det gäller hur finansieringen ska gå till.

NORDMEDIA NETWORK är helt och hållet öppet tillgängligt, betonar Jonas Ohlsson.

- Öppenhet är en av grundbultarna i Nordicoms arbete. Till skillnad från många andra digitala plattformar drivs vi heller inte av kommersiella intressen. Språket på den här plattformen är engelska, vilket ju är det vanliga i forsknings-sammanhang - vid andra tillfällen värnar dock Nordicom de olika nationella språken.

EVA LUNDGREN

Jonas Ohlsson

Karin Andén

Fakta

Nordicom har funnits sedan 1970-talet och är en av GU:s nationella enheter. Syftet är att utveckla kunskapen om mediernas roll i samhället. Den nordiska verksamheten drivs i samverkan med Nordiska ministerrådet. Varje år genomför Nordicom undersökningen Mediebarometern, som mäter svenskarnas användning av olika medier och som är den äldsta studien av sitt slag i världen.

Den nya webbplatsen NordMedia Network finns här: www.nordmedianetwork.org.

Musikaliskt besök i Nordkorea

Text: EVA LUNDRÉN Foto: PETRA FRANK

Är Nordkorea ett land man bör samarbeta med?

Ja, det menar i varje fall en grupp lärare vid Högskolan för scen och musik. Efter ett studiebesök på Kim Won Gyun University of Music i Pyongyang hoppas de kunna bjuda in nordkoreanska musiker till Göteborg.

DET VAR I AUGUSTI som prefekt Petra Frank, enhetschef Thomas Jäderlund och professor Anders Jormin reste till Nordkorea för att under en vecka lära sig mer om musikundervisningen där. Besöket hade föregåtts av samtal med kollegiet och förankring hos både dekan Sanne Kofod Olsen och rektor Eva Wiberg.

- Jag var den ende som besökt Nordkorea tidigare, berättar Anders Jormin. Man kan förstås fundera över om vi borde samarbeta med ett så slutet land, men personligen tycker jag det, eftersom varken förståelse, kunskapsutveckling eller förändring kan ske om vi inte pratar med varandra.

Programmet var noga planerat. Guiden Kim Gyong Chol, som jobbar mot Skandinavien vid Nordkoreas kulturdepartement, och tolken Ri Chung Gyo var med under hela besöket.

- På kvällarna gav vi oss

Anders Jormin, Thomas Jäderlund, Petra Frank och unga elever.

Anders Jormin

dock ut på egen hand, berättar Petra Frank. Vi vet inte om vi egentligen fick göra det men frågade inte heller.

Syftet med besöket var att lära sig mer om nordkoreansk traditionell musik och om undervisningsmetoder, bland annat genom att besöka Kim Won Gyun University of Music,

ett lärosäte som upptar ett helt kvarter och bland annat har ett internat.

- DE VISADE UPP bilder på lärare som vunnit olika internationella tävlingar och vi hade svårt att få dem att förstå varför vi inte tyckte det var så viktigt, berättar Thomas Jäderlund. Studenterna var otroligt drillade men spelade också med stark närvaro och inlevelse. Mest intressant var det nog att lyssna på koreansk musik, spelad på stränginstrumentet kayageum och trumma.

Gruppen besökte också Mansudae Art Studio där cirka tusen konstnärer arbetar.

- I Nordkorea handlar konst bara om perfekt avbildande, berättar Petra Frank. En tavla kan vara målad av flera konstnärer där den som är bäst på ansikten gör människorna och den som är bäst på träd gör skogen i bakgrunden. Tavlorna signeras inte. Men konstnärerna är verkligen otroligt skickliga.

Också ett besök på Barnens palats ingick, samt att åka tunnelbana.

- DEN GÅNGEN JAG fick mest kontakt i ett spontant möte med en annan människa, var när vi åkte tunnelbana, berättar Thomas Jäderlund. Jag fick syn på en liten pojke på kanske 5-6 år som tittade på mig. Efter en stund vågade han sig fram och tog min hand. Det berörde mig djupt.

Nordkorea är ett land där

På Kim Il Sung-torget samlas människor för att träffas och dansa.

Efter en liten stund vågade han sig fram och tog min hand.

människor skolas in i djup vördnad för de tidigare ledarna, berättar Petra Frank.

– **ÖVERALLT FINNS** bilder på Kim Il-Sung och Kim Jong-Il och alla medborgare över 15 år bär en liten brosch med bilder på ledarna. Varje morgon inleds med uppmuntrande ord som sänds via högtalare, och föräldrar förväntas ständigt uppfostra sina barn, exempelvis vid måltiderna som kan vara pedagogiskt utformade. Det låter förfärligt men vi såg faktiskt många glada människor.

Att spegla sig i något som är helt annorlunda är alltid värdefullt, menar Anders Jormin.

– Olikheter sätter skärpa på sådant som man annars bara tar för givet, därför är möten så viktiga.

Förhoppningen är att besöket ska leda till ett svarsbesök,

Spel på traditionella instrument.

så att nordkoreaner kommer hit under kanske fyra dagar, berättar Petra Frank.

– Vår idé var att bjuda in två nordkoreanska kollegor som kanske kan medverka i våra ensembler och masterklasser med sin koreanska konstmusik.

– Tanken är inte att våra studenter ska lära sig spela deras traditionella instrument utan snarare utforska vad som sker i mötet mellan våra respektive musikaliska traditioner och konstnärliga estetik, menar Thomas Jäderlund. Vad händer

i ensemblerummet när nyckelharpan tolkar kayageumens röst och spelsätt; nya insikter, influenser, inspiration, kanske till och med ny musik. Vi är också intresserade av att lära oss mer om hur de jobbar med excellens. Tyvärr verkar vi inte kunna bjuda in bara två personer, utan måste också ha med en tolk, som utses av nordkoreanska myndigheter, vilket vi än så länge inte har finansiering för. Vi hoppas dock att det löser sig, så att besöket kanske kan äga rum i januari nästa år.

GU och det svenska språket

UNDER 1990-TALET började svenska språketvare oroa sig över att det svenska språket tycktes tappa mark. Flera multinationella företag, som till exempel Electrolux, övergick till engelska som koncernspråk, och inom forskningen publicerades alltmer på engelska, särskilt inom fälten teknik, medicin och naturvetenskap. Framför allt den senare utvecklingen ledde till att man började tala om domänförluster - man såg framför sig att det skulle bli omöjligt att tala om vissa vetenskapsområden eftersom det helt enkelt inte fanns några gångbara svenska termer. Utvecklingen mot mer engelska i samhället ansågs också vara problematisk av två andra skäl: de som inte kan engelska så bra blir utestängda, och svenskar kan i regel inte kommunicera lika effektivt på engelska som på svenska. Efter en lång språkpolitisk debatt kom språklagen 2009, och däri regleras bland annat myndigheternas språkbruk.

Det finns fem paragrafer i språklagen som är särskilt relevanta för varje myndighet, och de återges i sin helhet nedan:

4 § Svenska är huvudspråk i Sverige.

6 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas.

10 § Språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska.

11 § Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.

12 § Myndigheter har ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom deras olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas.

I FORSKARVÄRLDEN är det viktigt att publicera sig - och bli läst - internationellt, och då går det oftast inte att skriva på svenska. Men som universitetsanställd arbetar man också vid en svensk myndighet, och det innebär alltså att man har vissa

förpliktelser rörande det svenska språket som en stor del av GU:s forskare, lärare och administratörer tycks vara ganska omedvetna om.

SPRÅKLAGEN INNEBÄR således att GU, och vi som jobbar på GU, har ett särskilt ansvar för att använda och utveckla det svenska språket, för att använda ett korrekt och begripligt språk (detta brukar kallas *klarspråk*) och för att se till att det finns svenska termer inom alla forskningsfält. Universitetet har emellertid också krav på internationalisering - man ska publicera sig internationellt, ta emot utländska gästforskare och så vidare. Detta går naturligtvis inte så bra ihop med språklagens formuleringar om att prioritera svenska. Hur har då universitetet löst detta dilemma?

DE FLESTA SVENSKA universitet, inklusive GU, har som övergripande princip att vara parallellspråkliga: både svenska och engelska ska användas. Detta sägs också tydligt i GU:s kommunikationsstrategi (från 2014):

Göteborgs universitet ska vara ett internationellt universitet. Det officiella språket är svenska men internationaliseringen kräver att engelska används parallellt. All relevant intern information, muntlig och skriftlig, ska vara på både svenska och engelska.

I PRAKTIKEN ter det sig givetvis både orimligt och omöjligt att förmedla *all* relevant information på två språk, och i GU:s språkpolicy, som kom året därpå, sägs i stället att det främst är svenska som ska användas - se nedan:

1. Det officiella kommunikationsspråket vid Göteborgs universitet ska vara svenska. Vetenskapsområden som domineras av engelska ska kunna kommunicera sitt vetande på klar och begriplig svenska.
2. Göteborgs universitet ska arbeta för ett ökat användande av engelska inom vetenskapsområden som idag domineras av svenska.
4. Göteborgs universitet ska sprida forskningsresultat till det omgivande samhället på klar och begriplig svenska och engelska.

Både svenska och engelska har alltså en särställning på GU. Kommunikationen ska vara på svenska, och svenskan som används ska vara klar och begriplig - och enligt språklagen gäller det inte bara GU:s samverkan. Detta innebär bland annat att rapporter, enkäter, utvärderingar etcetera kan vara på svenska, eller på svenska och engelska, men inte bara på engelska. Kursplaner på engelska ska till exempel alltid ses som översättningar av ett svenskt original, oavsett vilket språk som kursplanen först har skrivits på. Trots detta är det inte ovanligt att man enbart skriver på engelska inom GU - ett exempel är den pågående Red19-utvärderingen.

EN ANNAN ASPEKT av språklagen är kravet på klarspråk. GU ska uttrycka sig "vårdat, enkelt och begripligt" i alla sammanhang. Exempel på bristande klarspråk är ändå vanliga - som i det nylanserade Canvas. Den som vill ha hjälp får instruktionen "Skicka en biljett för personligt svar från vårt support-team". Här används alltså ordet *biljett* i betydelsen 'kort, skriftligt meddelande', en betydelse som enligt SAOB var ovanlig redan 1910, och som knappast hör till det nutida standardspråket.

SPRÅKLAGEN OCH GU:s eget regelverk fastställer att GU, som en svensk myndighet, ska använda svenska, och att svenskan som används bland annat ska vara begriplig. Detta medför givetvis komplikationer (särskilt för dem som hellre skriver på engelska), men det gäller ju alla lagar. Det är till exempel självklart att GU ska följa jämställdhetslagen och arbetsmiljölagen, även om det innebär stora åtaganden, och det borde också vara självklart att GU ska följa språklagen - men den lagen tycks ännu inte ha fått ett lika stort genomslag i universitetets medvetande.

HENRIK ROSENKVIST
PROFESSOR I NORDISKA SPRÅK
INSTITUTIONEN FÖR SVENSKA SPRÅKET

Språklagen och GU:s eget regelverk fastställer att GU, som en svensk myndighet, ska använda svenska ...

Opartisket gäller oavsett aldrig så goda syften

FÅR OCH BÖR VI som universitetslärare uppmana våra studenter att delta i politiska manifestationer? Det är en fråga som har väckts i samband med den senaste tidens klimatprotester, vid Göteborgs universitet liksom vid lärosäten runt om i världen.

Som forskare känner många av oss ett särskilt starkt engagemang i klimatfrågan, eftersom den inte bara är en viktig framtidsfråga, utan också en fråga där vetenskapen i hög grad kommit att stå i frontlinjen. Därför är det begripligt att många akademiker har slutit upp i klimatprotesterna. Att som enskild medborgare ägna sig åt politisk opinionsbildning är förstås allas vår självklara medborgerliga rättighet.

Men har vi som universitetslärare också befogenhet att uppmana våra studenter att delta i politiska sammankomster som klimatprotesterna? Jag vill här argumentera för att vi inte har det.

För det första är vi som lärare vid ett statligt universitet inte bara undervisare och forskare, utan också tjänstemän vid en statlig myndighet, vilket ställer särskilda krav på oss. I en rättsstat ska myndigheter och deras tjänstemän vara opartiska, en princip som kodifierats i Regeringsformens 1 kap. 9 §, som stadgar att "Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet". Kravet på saklighet, opartiskhet och likabehandling gäller alltså i all myndighetens verksamhet, inte bara i explicit myndighetsutövning (till exempel betygssättning).

STATLIGA MYNDIGHETERS och tjänstemäns skyldighet till politisk opartiskhet speglas vidare i medborgarens rätt till negativa opinionsfriheter, som regleras i RF 2 kap. 2 §: "Ingen får av det allmänna tvingas att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Inte heller får någon av det allmänna tvingas att delta i sammankomst för opinionsbildning eller i demonstration eller annan meningsyttring ..." Denna rätt att slippa meddela politiska åskådningar torde

utesluta att en universitetslärare - som representant för "det allmänna" - uppmanar sina studenter att delta i en "sammankomst för opinionsbildning", eftersom läraren då försätter studenterna i en situation där de inte själva kan välja huruvida de vill redovisa en politisk åsikt, samtidigt som de står i ett beroendeförhållande till den lärare som undervisar och examinerar dem.

VAD SOM STADGAS i Regeringsformen, den grundlag varpå vårt statskicks vilar, torde vara ett tillräckligt skäl för att avstå från att uppmana studenter att delta i klimatprotesterna. Därutöver finns också andra skäl som talar för att vi som universitetslärare bör avhålla oss från sådana uppmaningar. Ponera, för det andra, att en annan universitetslärare skulle uppmana sina studenter att delta i en manifestation av annan politisk inriktning - säg, mot invandringen, för strejkrätten eller mot Västlänken. Hur skulle vi ställa oss till den lärarens agerande, om vi själva uppmanat våra studenter att delta i en opinionsbildande sammankomst i en fråga som engagerar oss?

Ett tänkbart svar är "jag har rätt och du har fel", ett annat "jag delar inte din åsikt, men du har lika stor rätt som jag att mobilisera studenter i din opinionsbildning". Båda svaren är dock lika ohållbara. Det första svaret förutsätter en tvärsäkerhet i politiska frågor som få forskare torde acceptera. Det andra svaret landar, tvärtom, i en radikal relativism som öppnar upp för en ohämmad politisering av universitetslärarrollen (bortsett från att den rätt, som svaret hävdar, inte finns).

KANSKE NÅGON VILL invända att klimatprotesterna, till skillnad från de andra exemplen, är opolitiska eller okontroversiella. Det uttalade syftet med demonstrationerna är dock att uppmana makthavare att vidta politiska åtgärder, precis som i de andra exemplen, och det råder stor oenighet om vilken typ av politiska åtgärder klimatförändringarna kräver, precis som i andra politiska frågor.

En rimligare hållning är att vi alla bör

avstå från att bedriva politisk aktivism mot våra studenter och upprätthålla gränserna mellan våra roller som universitetslärare och politiskt engagerade medborgare. Saklighet, opartiskhet och likabehandling är inte bara grundlagsfästa principer för den offentliga maktutövningen, utan också etiska normer för universitetslärarprofessionen, vilka är avgörande för att studenter ska kunna ha förtroende för oss som lärare och för att allmänheten ska kunna ha förtroende för universitetet som oberoende kunskapsinstitutioner. Om vi håller oss till de riktlinjerna är det inte en svaghet utan en styrka att vi universitetslärare hyser olika uppfattningar i politiska, religiösa och etiska frågor, eftersom studenter och allmänhet kan lita på att vår gemensamma professionalism trumfar våra enskilda övertygelser.

FÖRTROENDET FÖR universitetet kan vi, för det tredje, inte ta för givet. Det finns särskilda skäl att värna om akademins självständighet och frihet i en tid när universitetet i allt högre grad är föremål för extern politisering, i olika former och från olika håll. Runt om i världen ser vi hur regeringar och andra politiska aktörer försöker kringskära forskningens och undervisningens frihet med både piskor och morötter, där universitetens påstådda politiska snedvridningar har blivit en tacksam förevändning. Om vi som universitetslärare missbrukar vår offentliga ställning för aldrig så goda politiska syften riskerar vi att ge den akademiska frihetens fiender vatten på sin kvarn.

**JOHAN KARLSSON
SCHAFER**
DOCENT
INSTITUTIONEN FÖR
GLOBALA STUDIER

Bortom Brexit

NÄR KAN VI SE ett slut på all vånda och frustration Brexit för med sig? Brexit är en saga utan slut, en saga om inkompetens och förvirring, som har försatt brittisk politik i kris, samtidigt som den har kostat oändligt mycket tid och energi i hela EU. Det hela påminner om en flock lämlar som rusar i full fart mot klippkanten för att kasta sig ut och sedan stannar i sista stund för att börja diskutera hur de ska hoppa, när de ska hoppa, om de över huvud taget ska hoppa.

När nyheten om ett nytt Brexit-avtal tillkännagavs torsdagen den 17 oktober, var min spontana reaktion en känsla av lättnad. Trots att frågan om Nordirland fortfarande inte lösts på ett begripligt sätt hade Storbritannien och EU kommit överens om ett utträdesavtal. Jag hoppades att det skulle innebära ett ordnat utträde och början på det långvariga projektet att forma ett nytt samarbete mellan Storbritannien och dess grannar i EU. Äntligen, tänkte jag, äntligen kunde brittiska politiker börja fokusera på de brännande problem mitt land står inför - däribland krisen inom NHS (National Health Service, den offentliga hälso- och sjukvården), de ekonomiska problemen i större och mindre städer i norra England, ökande sociala klyftor, knivskärningar i London och de konstitutionella relationerna mellan de folk och nationer som utgör Det Förenade Kungariket Storbritannien och Nordirland.

MEN SÅ BLEV det inte. Än en gång hålls vår delade nation i ett järngrepp av det politiska dödläget. Parlamentet lyckades inte enas om hur och när den utlovade Brexit skulle genomföras. Missförstå mig inte: Jag röstade för att vi skulle stanna kvar i EU, och jag tror att ett utträde leder till mängder av onödiga svårigheter och komplikationer. Men det brittiska folket fick löfte om

en beslutande folkomröstning, som skulle avgöra den laddade frågan om EU-medlemskap. En majoritet röstade för att lämna EU. För mig var det ett förkrossande resultat, men det var ett demokratiskt beslut. Som Winston Churchill sade i november 1947: "Många olika sätt att styra ett land har prövats, och kommer att prövas, i denna olyckliga värld. Ingen påstår att demokrati är ett perfekt, allvist sätt. Det har sagts att demokrati är det sämsta styrelseskicket, förutom alla andra sätt som har prövats vid olika tider."

BREXIT SPEGLAR ETT utbrett missnöje med upplevda tillkortakommanden och falskhet hos en elit som tappat kontakten med den vardag många lever i, en känsla av ett oöverstigligt avstånd. Valresultatet är en reaktion mot parlamentsledamöter som ljuger om sina utgifter och stoppar skattebetalarnas pengar i egna fickor. Det är en reaktion mot banker och bankirer, vilkas girighet och inkompetens har satt ytterligare press på den redan utsatta arbetarklassen - och som i sin tur räddades av den politiska eliten. Brexit var också en reaktion mot byråkraterna i Bryssel, som inte valts på demokratiskt sätt.

Ironiskt nog leddes detta sentida "bondeuppror" av en tragikomisk samling klassiska brittiska överklasstollar - Nigel Farage, Jacob Rees-Mogg och Boris Johnson - som verkar komma direkt från en Monty Python-sketch. Till syvende och sist avgjordes dock Brexit-omröstningen inte av krassa ekonomiska intressen utan av en längtan att återta kontrollen - "Take Back Control", som Brexit-anhängarnas slogan ljud - och stärka den nationella identiteten och suveräniteten.

Personligen tycker jag fortfarande det är synd att vi ska lämna EU. Men en majoritet

har röstat för ett utträde, och då ska det genomföras. Ju förr, dess bättre. Därefter kan Storbritannien inleda en seriös debatt om sina relationer med Europa, och om vilket land vi vill vara. Jag är optimist av naturen. Jag tror att de dystra förutsägelserna om en ekonomisk nedgång för Storbritannien efter Brexit är överdrivna. Det finns enorma reserver av energi och dynamik i Storbritanniens blomstrande ekonomi och i landets öppna, toleranta och mångkulturella samhälle. Brexit utgör en katalysator för att förändra brittisk politik, och det kommer förhoppningsvis att leda till en omformning av det politiska systemet, ett nytt politiskt landskap bortom det förstelnade och förstockade tvåpartisystemet.

SERIÖSA MÄNNISKOR diskuterar redan en framtid för Storbritannien som ett globalt engagerat land med framtidsperspektiv, ett land som arbetar i nära partnerskap med våra europeiska grannar men står fritt att skapa sin egen framtid, enligt sina egna traditioner och önskemål. Ett Storbritannien efter Brexit kan vara öppet, tolerant, dynamiskt och oberoende - på samma sätt som Kanada eller Australien. Låt oss inte glömma att detta trots allt är landet som har skänkt världen ovärderliga gåvor som fotboll, Beatles och HP-sås.

**ADRIAN G.V.
HYDE-PRICE**
PROFESSOR I
STATSVETENSKAP

Översättning från
engelska av Hero.

Hedrad för engagemang

Tjärnö marinbiologiska laboratorium, Universeum, Havsmiljöinstitutet, Ostindiefararen, listan är lång på vad Göran Bengtsson engagerat sig i under sitt långa arbetsliv. Nu tilldelas han Göteborgs universitets främsta utmärkelse, Socii et Amici Universitatis Gothoburgensis.

GÖRAN BENGTSSON, tidigare länsöverdirektör i Västra Götalandsregionen och landshövding i Göteborgs och Bohus län, har ett starkt och brett naturvetenskapligt engagemang. Som student vid GU läste han bland annat naturgeografi, botanik, zoologi, kvartärgeologi, mineralogi och oceanografi.

- Mitt tidiga naturvetenskapliga intresse ledde bland annat till att jag, tillsammans med några kompisar, redan som tretton-åring bildade Mölndals fältbiologiska förening. Men idag inser jag att det inte bara är termodynamikens grundlagar som hänger ihop, utan allt annat också, som samhällsvetenskap, humaniora, sång och musik, samt teknik. Kunskapen kan finnas i det enskilda ämnet, men lösningarna på olika samhällsproblem finns i samverkan mellan ämnesområdena. Det är precis som att de rikaste och stabilaste ekosystemen finns i mötet mellan olika system.

SITT ENGAGEMANG FÖR GU har han visat bland annat genom att medverka vid bildandet av den GU och Chalmersgemensamma institutionen för miljövård. Under många år var han också ordförande för Tjärnö marinbiologiska laboratorium. Han ledde också de av Mistra och Strategiska forskningsstiftelsen finansierade projekten Sucozoma och Mastec som ledde till ny kunskap om kustzonplanering och giftiga båtbottnfärger.

Tillsammans med bland andra rektorerna vid GU och Chalmers medverkade han också vid skapandet av Stiftelsen Korsvägen, som är helägare av Universeum, där han fortfarande är ordförande.

- Jag är också ordförande i många donations- och verksamhetsstiftelser, som Hasselblad, Adlerbert, Krefting, Nääs och fram till för ett år sedan Nordens Ark; stiftelserna ger GU många miljoner varje år till

både studier och forskning.

Åren 1996-2008 ledde Göran Bengtsson Ostindiefararprojektet från byggstart till hemkomst av skeppet Götheborg.

Förutom allt annat arbete har Göran Bengtsson också lett en mängd utredningar, uppdrag och projekt samt varit sakkunnig, oftast med anknytning till ledningsfrågor,

samhällsplanering, havs- och miljövård.

Han har även arbetat med utveckling av ledarskapet i offentliga organisationer.

Nu tilldelas han Göteborgs universitets främsta utmärkelse.

- Jag är jätteglad, det värmer.

EVA LUNDGREN

Foto: JOHAN WINGBORG

Göran Bengtsson

Aktuell: Mottagare av Socii et amici Universitatis Gothoburgensis, som är Göteborgs universitets främsta utmärkelse.

Född: År 1947 i Mölndal.

Familj: Hustrun Maud samt tre barn, sex barnbarn och två bonusbarnbarn.

Övriga ärebetyg: Konungens medalj i tolfte storleken med högblått band samt Göteborgs Stads förtjänstmedalj.

Det här visste du kanske inte: Göran Bengtssons morfar hade den sista vattendrivna kvarnen i Kvarnbyn, och den finns nu som modell på Hembygds-museet.

Drottning som föredöme

I takt med att monarkin förlorade makt i Sverige förändrades synen på vilken roll kungen skulle spela i riket. Men vad hände med drottningen?

En ny avhandling visar att hennes feminina egenskaper, som maka, mor och kvinnligt föredöme, alltmer kom i fokus.

TILLFÄLLIGHETSTRYCK ÄR korta texter som, ofta i diktform, författas i samband med exempelvis ett bröllop, ett dop eller någon annan särskild tilldragelse. Texterna är sällan officiellt sanktionerade och ofta skrivna av helt andra personer än de som vanligen kommer till tals i samhället.

Och det är det som gör dem så intressanta, menar Avigail Rotbain. Hon har studerat 597 sådana texter för att undersöka hur synen på drottningen förändrats, från 1600-talets stormaktsenvælde till 1800-talets medborgarsamhälle.

- Jag har fokuserat på fyra drottningar: Ulrika Eleonora av Danmark, Lovisa Ulrika av Preussen, Sofia Magdalena av Danmark och Josefina av Leuchtenberg. Tyngdpunkten ligger på tre drottningroller: hustru, mor och främling.

Forskning om monarkin fokuserar ofta på just monarken.

- Men i äldre tider uppfattades

kungen och drottningen som ett kompletterande par som regerade tillsammans. Riket sågs som ett hus-håll, där kungen, i kraft av guds nåd, var folkets far, medan drottningen var folkets mor. Hennes uppgift var att idka välgörenhet men också att blidka kungens vrede samt hålla honom i schack, exempelvis genom att be honom besinna sig i krig.

DROTTNINGEN VAR FÖRSTÅS också mor till den kommande regenten.

- Om moderskapet innebar problem kastades en skugga främst på drottningen, men också på kungen, berättar Avigail Rotbain. Exempelvis skrevs dikten till Ulrika Eleonora, som förlorade fyra söner i späda ålder, för att trösta henne, men också för att uppmana drottningen att inte sörja för mycket, utan fortsätta föda barn. Sofia Magdalena, som fick barn först efter tio års äktenskap med Gustav III, innebar ett så stort problem att hon var svår att hantera i diktform. Också Lovisa Ulrika var problematisk, men av politiska skäl: det var hon som var maktlysten, inte Adolf Fredrik, vilket inte passade drottningrollen.

EN KOMPLEXITET i framställningen av drottningen som folkets mor var att hon med nödvändighet var en främling, eftersom kungens gemål måste ha ungefär samma rang som han. En drottning kunde medla

mellan de olika länderna men också viska en fiendemakts ord i kungens öra, därför var det viktigt att skriva in henne i den svenska berättelsen.

- Ett sätt kunde vara att skapa en sorts drottninglängd. Att exempelvis Lovisa Ulrika delade namn med de båda drottningarna, som hette Ulrika Eleonora, uppfattades som att hon var en sorts återuppstånden Ulrika. Också de historiska banden mellan två länder, som Sverige och

Fakta

Avigail Rotbain disputerade den 30 augusti på avhandlingen *Könets krona. Representationer av svenska drottningar från stormaktsenvälde till medborgarsamhälle* vid institutionen för historiska studier.

De drottningar som behandlas i avhandlingen är: Ulrika Eleonora av Danmark (1656–1693), hustru till Karl XI
Lovisa Ulrika av Preussen (1720–1782), hustru till Adolf Fredrik
Sofia Magdalena av Danmark (1746–1813), hustru till Gustav III
Josefina av Leuchtenberg (1807–1876), hustru till Oscar I.

Exempel på tillfällighetsdikt, som visar tanken om en pånyttfödd Ulrika Eleonora i Lovisa Ulrika, skriven av signaturen A.J.T.

*Könets prydnad, Svea hopp
En Ulrika utan like
Är i eder till sitt rike
Utur graven stigen upp*

Danmark, kunde betonas för att legitimeras exempelvis Sofia Magdalena som drottning.

I takt med att monarkin förlorade makt förändrades också synen på både kungen och drottningen. Många forskare menar att kungens roll alltmer feminiserades när han reducerades till att enbart representera landet. Men Avigail Rotbains forskning tyder snarare på motsatsen, att kungen under 1800-talet

allt oftare beskrevs som en manlig krigshjälte och att det istället var drottningen som feminiserades.

- Josefina, hustru till Oscar I, uppfattades inte som rikets mor, utan istället som perfekt hustru, öm moder och ett föredöme för andra kvinnor. Kungen och drottningen uppfattades alltmer stå i kontrast till varandra, där han var manligt krigisk medan hon var kvinnligt fredlig. Än idag uppfattas kungafamiljen som ett

ideal där drottningen förväntas intressera sig för lite mjukare frågor.

Tillfällighetsdikterna innehöll också en del religiös retorik.

- Om en avliden drottning kunde det exempelvis stå att hon lämnar sitt folk för att bli Jesu maka. Det skulle jag gärna studera vidare: hur tänkte man då?

Text: **EVA LUNDGREN**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

Effektiv HJÄLTE

Årets effektivitetshjälte, den ärofyllda titeln går i år till Staffan Gunnarsson vid personalenheten.

– Omtumlande. Jag blev både rörd och glad, säger han.

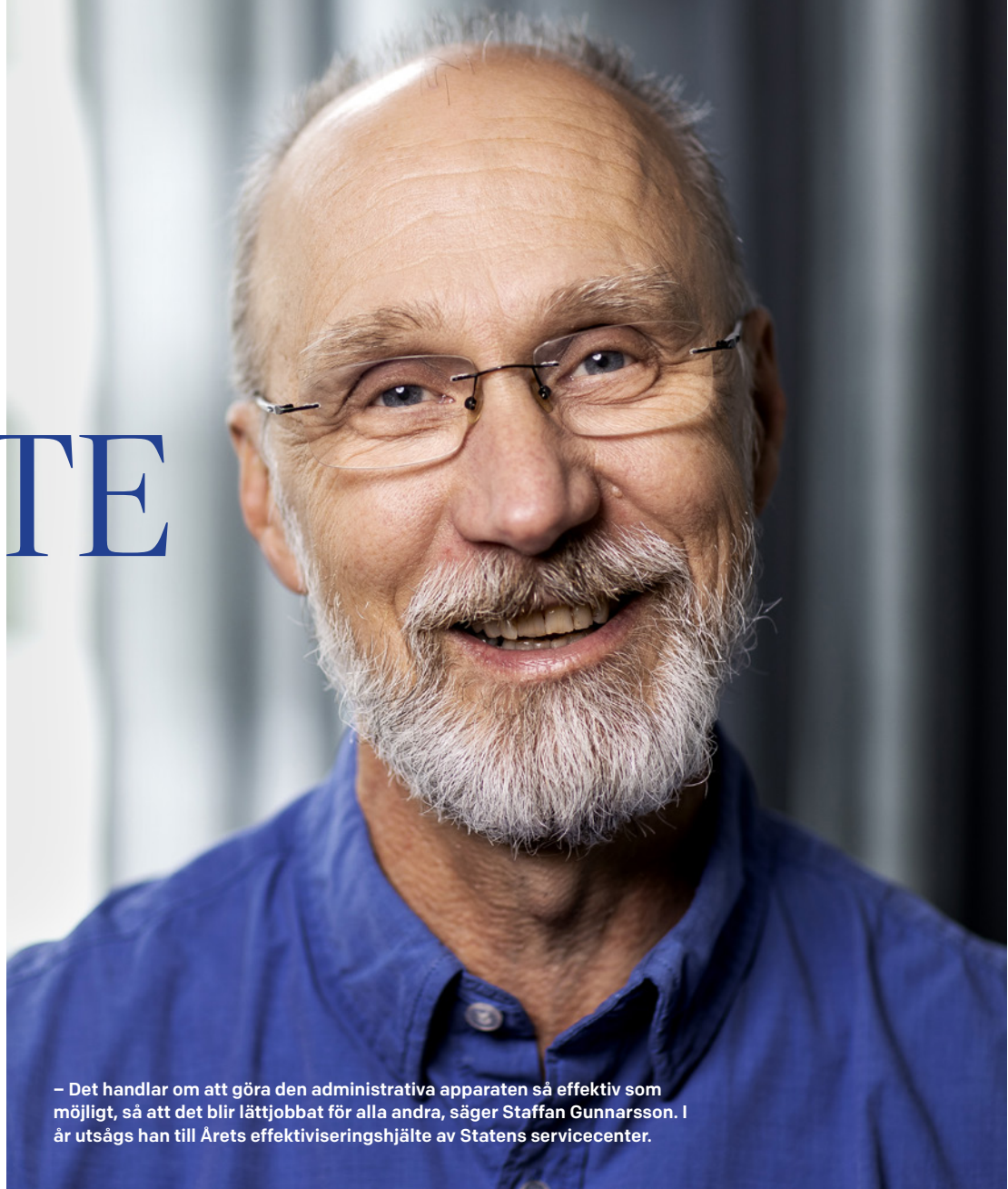
STAFFAN GUNNARSSON är till vardags systemförvaltare och i den rollen ansvarig för alla HR-system. De senaste åren har han lagt ner många timmar på att utveckla lönesystemet Primula som alla medarbetare på GU använder sig av.

– Jag har egentligen bara gjort mitt jobb, säger han blygsamt. Fast jag har nog varit envis och engagerad. Men jag har varit långt ifrån ensam utan samarbetat med kollegor från både IT-enheten och personal- och ekonomienheterna samt med Statens servicecenter. Lönetjänsten är klart mycket bättre idag än för några år sedan och det beror på det goda samarbete som vi jobbat upp.

Han får priset av Statens servicecenter för att "... genom sin effektivitet, kreativitet och tålamod varit en sann effektiviseringshjälte i sitt arbete". Staffan Gunnarsson har enligt Statens servicecenter "bidragit till en smartare administrativ vardag". Det inramade diplommet står nu på hans skrivbord men kommer att hängas upp på väggen som idag täcks av detaljerade processkartläggningar i A3-format.

– DET ÄR ROLIGT att vi i den administrativa apparaten får uppmärksamhet. Ibland kan vi trassla in oss i alltför mycket byråkrati och då gäller det att behålla ett brett perspektiv, säger Staffan Gunnarsson.

Mycket har handlat om att utveckla rutiner som är tydliga och enkla

– Det handlar om att göra den administrativa apparaten så effektiv som möjligt, så att det blir lättjobbat för alla andra, säger Staffan Gunnarsson. I år utsågs han till Årets effektiviseringshjälte av Statens servicecenter.

och som utgår ifrån universitetets verksamhet.

– Vi har haft stort tålamod, kämpat på och varit kreativa. Det har varit ett omfattande arbete att göra detaljerade processkartläggningar. Det gäller att inte ge upp utan alltid försöka hitta nya vägar och se möjligheter.

BAKGRUNDEN ÄR ETT regeringsbeslut som innebär att alla myndigheters löneadministration ska utföras av Statens servicecenter, en myndighet under Finansdepartementet som erbjuder statliga myndigheter tjänster inom löneadministration, ekonomiadministration och e-handel. 2016 gick Göteborgs universitet över och alla anställda inom löneadministration flyttades till ett kontor i Göteborg. 2007 infördes Primula som nytt lönesystem.

Det är roligt att vi i den administrativa processen får uppmärksamhet.

STAFFAN
GUNNARSSON

– Att gå över till Statens servicecenter har kanske inte blivit billigare för GU men det är effektivare, mer enhetligt och rättssäkert. På sikt kan man säkert göra samhällsekonomiska vinster. Men den stora fördelen är att rutinerna för löneadministration ser likadana ut, oavsett om du är prefekt, handläggare eller medarbetare. Risken för felaktiga beslut och utbetalningar minskar.

Mätningar visar också att arbetet har gett resultat. Fler användare är nöjda och tycker att systemet har blivit enklare, inte minst genom ett intuitivt gränssnitt.

– Vi har visat att GU är framåt och bidrar till en effektivare verksamhet.

Text: **ALLAN ERIKSSON**
Foto: **JOHAN WINGBORG**

Idrotten kan lära oss mycket

Hur skapar man bästa förutsättningar för personalen på en arbetsplats att göra ett gott jobb? Det är en av alla frågor som hanteras inom HRM, human resource management. Stefan Tengblad är Sveriges förste professor i ämnet.

– En trend från USA är att snarare tala om "people and culture management", och det kanske är en bättre beteckning. Någon riktigt bra term på svenska finns tyvärr inte än.

TILLSAMMANS MED kollegan Margareta Oudhuis kom Stefan Tengblad i våras ut med boken *Vinnande ledarskap: att organisera för topprestation inom idrottsklubbar*.

– Jag känner inte till någon typ av organisation där cykeln mellan att uppmärksamma problem, implementera en lösning och sedan utvärdera är så kort som inom framgångsrik idrott. Många tror att exempelvis fotboll bara handlar om att göra mål men det är tvärtom en väldigt komplex verksamhet. I vår forskning hittade vi tio faktorer som skapar framgångsrika lag. Det handlar bland annat om att bygga team, ha en tydlig idé om hur laget ska spela, utveckla talanger samt få till goda faciliteter som en bra grupp av specialister inom exempelvis sjukgymnastik, rehab och kost.

Idrotten har mycket att lära

andra organisationer, menar Stefan Tengblad, bland annat när det gäller att få fart i processerna.

– Man kan helt enkelt inte fundera i fem år på om man borde satsa på en lovande junior eller om man borde köpa in en spelare utifrån.

De senaste tio åren har Stefan Tengblad varit professor i företagsekonomi vid Högskolan i Skövde. Men han disputerade vid GU och har också arbetat vid GRI, Gothenburg Research

Det handlar bland annat om att bygga team, ha en tydlig idé om hur laget ska spela, utveckla talanger...

STEFAN TENGBLAD

Institute. Hans nya tjänst är förlagd till CGHRM, ett centrum knutet både till företagsekonomiska institutionen och institutionen för sociologi och arbetsvetenskap.

– **CGHRM HAR ETT** nationellt uppdrag och ska bland annat vara svensk partner i en internationell enkätundersökning som görs kring HR-funktionen, där ett fyrtiotal länder ska jämföras. Centrumet anordnar också en återkommande internationell konferens. Min tjänst innebär att jag kan fokusera

på dessa och andra uppdrag, som att vara med och utveckla utbildningar inom området och samordna forskningen.

HRM ÄR ETT väldigt brett område; det kan handla om exempelvis ledning, kompetensutveckling, arbetsrätt, fackligt samarbete och balans mellan arbete och fritid.

– Många frågor är komplexa, förklarar Stefan Tengblad. En forskare jag har kontakt med vill exempelvis undersöka hur personalutbildningar fungerar, en annan intresserar sig för personalfrågor i mindre firmor som går från startuppbolag till att bli större företag. Traditionellt har forskningen inom HRM bedrivits inom ramen för ett visst ämne, som psykologi, sociologi eller företagsekonomi. Tanken med min professur är bland annat att hjälpa till att överbrygga disciplingränserna och skapa förutsättningar för tvärvetenskap.

DET ÄR ETT skäl till att professuren är delad mellan Handelshögskolan och Samhällsvetenskapliga fakulteten.

– Men tanken är också att samarbeta över andra gränser, med näringsliv och olika organisationer samt internationellt. HRM är ett område under utveckling, många chefer inser att personalfrågor är minst lika viktiga som exempelvis ekonomin.

EVA LUNDGREN

Foto: PRIVAT

Stefan Tengblad

Aktuell: Sveriges förste professor i human resource management.

Bakgrund: Disputerade 1997 på avhandlingen *Chefsförsörjning. Mötet mellan motstridiga ideal* vid företagsekonomiska institutionen, Handelshögskolan.

Bor: I Säve.

Familj: Två vuxna barn.

Intressen: Bland annat idrott. Hans senaste bok heter *Vinnande ledarskap: att organisera för topprestation inom idrottsklubbar* (tillsammans med Margareta Oudhuis).

CGHRM, Centrum för Global HRM, är ett samarbete mellan företagsökonomiska institutionen på Handelshögskolan samt institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Yvonne Leffler

Åsa Arping

Gunilla Hermansson

Jenny Bergenmar

Birgitta Johansson-Lindh

KVINNLIGA FÖRFATTARE *på export*

Fredrika Bremer var en superkändis i USA och bland andra Emilie Flygare-Carlén lästes i hela Europa. I ett nytt projekt sätts fokus på de kvinnliga författare som gjorde succé ute i världen under sin samtid men som sedan nästan glömdes bort.

I PROJEKTET *Swedish Women Writers in the Nineteenth Century* har fem litteraturvetare studerat översättning, transkulturell spridning och mottagande av fem kvinnliga författare på 1800-talet. Urvalet är gjort för att få med olika sorters författarskap: Julia Nyberg var poet, Fredrika Bremer och Emilie Flygare-Carlén skrev ideal-realistiska romaner, Anne-Charlotte Leffler författade bland annat dramatik under det moderna genombrottet och Selma Lagerlöf skrev nyromantisk prosa.

- Julia Nyberg var den minst kända av de fem, förklarar Gunilla Hermansson. Jag blev därför ganska förvånad när jag hittade en text av Edgar Allan Poe, som visserligen handlar om poeten Longfellow, men som också hänvisar till Nyberg. Det finns dock inget som tyder på att Poe verkligen läst hennes dikter, men han ville väl visa att han kände till skandinavisk poesi. Även om Nyberg inte är särskilt ihågkommen blev hennes *Vårvindar friska* en del av den svenska sångskatten och har ibland uppfattats som en folkvisa.

FREDRIKA BREMER VAR desto berömdare. 1842 utkom en översättning av *Grannarna* i USA som gjorde henne så populär att hon, när hon reste runt i landet 1849-1851, blev behandlad som en celebritet och bland annat fick träffa presidenten.

- Läskunnigheten var hög, bokmarknaden blomstrade och under en tid gavs romanerna också ut som följetonger i veckotidningar, vilket ledde till tiotusentals läsare, berättar Åsa Arping. Det fanns flera skäl till Bremers popularitet, bland annat att amerikanerna var trötta på den dominerande brittiska kulturen; "the Miss Austen of Sweden" var helt enkelt lite annorlunda.

Upphovsrätt var det dock mindre noga med. Översättaren Mary Howitt klagade både på piratkopiering och på dåliga utgåvor.

- **INTRESSET FÖR BREMER** sjönk dock mot slutet av 1850-talet, bland annat beroende på lågkonjunktur och förlagskris, berättar Åsa Arping. Men man kan nog säga att Bremer, genom att bryta fokuseringen på brittisk kultur, beredde väg för inhemska författare, som Hawthorne och Beecher Stove.

Översättningar till tyska var annars avgörande för spridning av skandinavisk litteratur. Men också för författare som ville hävda sig mot just tyskan, som tjecker och ungrare, blev svensk litteratur viktiga exempel på vad som kan åstadkommas även på ett mindre språk.

- Samtidigt uppfattades exempelvis Anne-Charlotte Leffler inte som särskilt svensk, berättar Birgitta Johansson Lindh. Hon sågs snarare som en kosmopolitisk representant för den nya kvinnan och för radikala socialistiska idéer, som diskuterades ute i Europa.

Överhuvudtaget var de europeiska läsarna av svensk litteratur ofta mer intresserade av samtida sociala frågor än av skandinavisk exotism, påpekar Yvonne Leffler.

- I Sverige är exempelvis Flygare-Carlén känd för sina västkustromaner men utomlands var det romanen *Ett år*, som handlar om jämlikhet inom äktenskapet, som lästes. Också författarnas privatliv intresserade läsarna. Man kunde exempelvis läsa om Flygare-Carléns födelsedag i tjeckiska och ungerska tidskrifter redan två dagar efter firandet.

De kvinnliga författarnas popularitet ledde också till att andra svenska författare lyftes fram. Exempel-

Fredrika Bremer

From the original painting by Chappel in the possession of the publishers

Boken Swedish Women's Writing on Export. Tracing Transnational Reception in the Nineteenth Century är skriven av litteraturvetarna Yvonne Leffler, Åsa Arping, Jenny Bergenmar, Gunilla Hermansson och Birgitta Johansson Lindh. Boken fokuserar på de författare som syns till vänster: Fredrika Bremer, Selma Lagerlöf, Julia Nyberg, Emilie Flygare Carlén och Anne-Charlotte Leffler. Forskargruppen har bland annat skapat en databas där de fört in samtliga kända utgåvor från tjugo svenska författare, både kvinnliga och manliga, och på alla språk som gått att hitta i bibliotekskataloger.

vis användes Fredrika Bremer för att lansera Viktor Rydberg i USA och Flygare-Carlén för att introducera August Strindberg på tjeckiska. Kvinnliga författare särbehandlades inte heller utan blev recenserade på samma sätt som exempelvis Charles Dickens.

I OCH MED DET moderna genombrottet runt förra sekelskiftet hände dock något. De kvinnliga författarna började alltmer uppfattas som känslösamma och gammalmodiga.

- Detta gäller delvis också Selma Lagerlöf, även om hon också lyckades bli både Nobelpristagare och ledamot av Svenska Akademien, berättar Jenny Bergenmar. Hon framställdes dock sällan som den pionjär hon var utan uppfattades istället som en romantisk uttolkare av folkets själ, inte minst inom 1890-talets antimoderna rörelse i Tyskland. I Frankrike och Spanien nämnes ofta

att hon var lärarinna och vid Nobelpriset avbildades hon i spansk press i sitt hem tillsammans med sin mor.

NÄR DEN NATIONELLA litteraturhistorien om 1800-talet så småningom skrevs lyftes främst manliga författare fram. Och det som fått status i Sverige var också det som senare översattes, berättar Yvonne Leffler.

- Uppdelningen i populär och seriös litteratur, som görs idag, fanns inte på 1800-talet och de författare som uppskattades då, var inte desamma som vi idag uppfattar som betydelsefulla. Insikten att kvinnliga författare lästes betydligt mycket mer än manliga kan förhoppningsvis bidra till en ny syn på svensk litteraturhistoria.

EVA LUNDGREN

Forskning i HUMANISM

Är det speciellt att vara humanist? Det tycker i varje fall inte Göran Larsson som precis kommit ut med en skrift om humanioras roll inom vetenskapen.

– Vi humanister menar ibland att vi är annorlunda eftersom vi forskar om människan, ägnar oss åt kritiska studier och ofta har ett långt tidsperspektiv – men det är vi ju inte ensamma om. Istället för att odla ett särartstänkande borde vi betona vår del av den gemensamma grund som förenar all vetenskap.

Text: EVA LUNDGREN Illustration: MARIA KÄLLSTRÖM

ESSÄN *Humaniora - en vetenskap som andra* har Göran Larsson skrivit som en kommentar till den kritik som förs fram om att humaniora skulle vara exempelvis vänstervriden, ideologiskt styrd eller mindre vetenskaplig.

Ett möjligt skäl till att allmänheten har en ganska vag uppfattning om humaniora, är att humanister ägnar sig åt sådant som människor ofta har egna uppfattningar om, som litteratur, film och religion, menar Göran Larsson. Ett annat problem handlar om hur humaniora framställs och diskuteras.

– **ISTÄLLET FÖR ATT** framhålla humanistisk forskning av god kvalitet lyfts ofta dåliga eller svaga exempel fram och får representera hela området. Det skulle aldrig ske när det gäller exempelvis medicin eller naturvetenskap.

Det finns också en uppfattning om att "riktig vetenskap", bygger på naturlagar och experiment som går

Foto: JOHAN WINGBORG

Göran Larsson

att upprepa på ett otvetydigt sätt.

– Men om all vetenskap ska bygga på lagbundenhet blir det bara matematik och viss naturvetenskap kvar. Exempelvis medicin, som brukar uppfattas som trovärdig och objektiv, innebär ofta bedömningar och tolkningar. Det finns till exempel inte nödvändigtvis någon klar gräns för vad som är friskt eller sjukt; stress kan ju leda till hjärtinfarkt och död men ses inte automatiskt som en sjukdom. Gränsdragning och defi-

nitioner handlar delvis om språk, exempelvis om hur något klassificeras, och om vad som vid en viss tidpunkt anses som normalt respektive sjukt. Hur vi benämner något påverkar vad vi ser när vi studerar ett fenomen eller en viss tidsperiod.

Humanister anklagas också ibland för politisk aktivism, påpekar Göran Larsson. Även om detta problem inte är något unikt för humanister, kan vissa beskyllas för att driva en personlig agenda.

– **BLAND EN DEL** forskare finns synsättet att endast den som tillhör en viss grupp kan beskriva den gruppens historia eller situation. Det resonemanget får dock absurda konsekvenser; måste exempelvis cancerforskare själva ha haft cancer och vad är det för mening med forskningsresultat om bara den som tillhör en speciell grupp kan förstå dem? En forskare kan alltså absolut vara personligt engagerad, men det får aldrig påverka forskningsresultaten. Det är just för att undvika detta problem som vi har ett system med peer review, seminarier, krav på redovisning av källor, metod och så vidare.

Det annat skäl till att humaniora

kan uppfattas som diffust är att det är ett brett område, som dessutom ofta gränsar till, eller går in i, andra forskningsfält.

– Samhällsvetenskapliga fakulteten bildades först 1964 och lämnade därmed den humanistiska fakulteten utan att någon verkar ha protesterat. Fortfarande görs mycket forskning och utbildning i gränsområdet mellan fakulteterna: mitt eget ämne, religionsvetenskap, handlar exempelvis ofta om texttolkning, men också om intervjustudier och fältarbete, och liknar på så sätt exempelvis sociologi och statsvetenskap. Andra humanistiska ämnen använder stora databaser för kvantitativa undersökningar, precis som många natur- och samhällsvetare.

DE SKILLNADER SOM finns mellan olika forskningsfält har alltså inte så mycket med fakultetsområde att göra, menar Göran Larsson.

– Vi humanister brukar säga att vi studerar människan, men det är ju också det medicinare gör. Vi ägnar oss åt tolkning och kritiska analyser, men det gör givetvis även forskare vid andra fakulteter. Det stämmer att vi ofta har ett längre perspektiv än andra, men det tycker nog inte geologer. Något som dock ändå är speciellt för humaniora är betoningen på vad det innebär att vara människa, även om också det ingår i andra områden.

Därför menar Göran Larsson att humaniora skulle gynnas av att betona likheten med andra vetenskapliga fält, snarare än olikheten.

– Det finns ett grundläggande

fundament, som skiljer forskning från allmänt tyckande, och som är gemensamt för alla vetenskapliga områden. Det handlar exempelvis om att ställa öppna frågor och att vara tydlig med sin metod. Ett forskningsresultat kan vara känsligt och gå emot forskarens personliga övertygelse, men måste ändå presenteras. Det kan förstås vara svårt att erkänna brister, ett känt exempel är Nobelpristagaren Linus Pauling (död 1994) som var övertygad om att C-vitamin botade cancer. När han själv blev cancersjuk drog han slutsatsen att han börjat äta C-vitamin för sent i livet, snarare än att medge att hans hypoteser om C-vitamin inte gick att belägga.

SÅ ISTÄLLET FÖR ATT understryka sin särart borde humanister, och även företrädare för andra vetenskapsområden, sträva efter mer gränsoverskridande förståelse. Framtidens upptäckter kommer sannolikt att göras just i mellanrummen mellan dagens olika ämnesdiscipliner, tror Göran Larsson.

– Att GU centralt satsar på tvärvetenskaplig forskning, som UGOT-centrumen, är nog bra, men bäst blir det om initiativen kommer underifrån. Det GU kan göra centralt är att ordna förutsättningar för möten, som gemensamma konferenser, samt att motarbeta administrativa hinder och ekonomiska incitament som försvårar samarbeten när det gäller undervisning, forskning och samverkan inom universitetet och med det omgivande samhället.

Fakta

Göran Larsson, professor i religionsvetenskap och prodekan vid Humanistiska fakulteten, har skrivit essän *Humaniora – en vetenskap som andra* som är utgiven av Timbro förlag. Allmänhetens inställning till vetenskap går att läsa om i exempelvis SOM-institutets undersökning *Vetenskap i samhället* 2018.

Doktorspromotionen 2019

En hyllning till kunskapens förnyare. Så skulle man kunna sammanfatta doktorspromotionen som i år hölls den 18 oktober i kongresshallen på Svenska mässan. Under den tre timmar långa ceremonin hedrades många nya doktorer, hedersdoktorer och pristagare. Festen hade precis börjat.

EFTER DEN TRADITIONSENLIGA processionen klev presentatörerna Monica Danielsson och Henrik Andersson från HSM upp på scen och började sjunga *Var nöjd med allt som livet ger* och *Vår bästa tid är nu* med nyskrivna texter. Därefter hälsade de alla välkomna genom att knyta an till årets tema om kunskap och upplysning och frågade på skämt om kunskap kanske främst handlar om makt. I år var det 195 nya doktorer och 12 hedersdoktorer som promoverades. Drygt hälften av doktorerna kom från Sahlgrenska akademien och närmare 70 procent var kvinnor, vilket förmodligen är ett rekord. Den yngsta var 29 år och den äldsta 74.

Efter Göteborgs universitets alldeles egna fanfar var det dags för rektor Eva Wiberg att inta scenen. Temat för årets promotionshögtid har inspirerats av Göteborgs 400-årsjubileum, där staden satt utbildning, forskning och kompetensförsörjning i fokus. Kunskap och upplysning går hand i hand med det, menade hon.

- Att känna till hur historien

påverkar vår samtid, se linjer och följa dåtid till nutid är nödvändigt för att kunna förstå vårt samhälle och vår omvärld. Därför gör det mig stolt att se att flera av universitetets företrädare har reagerat kraftfullt på planerna att bland annat stryka antiken ur grundskolans läroplan. Här var vi den kritiska rösten som står upp för bildning, kunskap och upplysning, sade hon och riktade ett särskilt stort tack till alla nya doktorer för att vara universitetets främsta förnyare, utvecklare och spridare av kunskap.

BUDSKAPET SOM HON skickade med var att alltid stå upp för och värna den akademiska friheten.

Efter prisutdelningen tog fakulteterna plats på scenen för att promovera sina doktorer och hedersdoktorer. Promotorerna talade latin, diplom delades ut och fanfarer blåstes när de skulle ta på sig hattar eller lagerkransar.

Programmet flöt på smidigt. Allt var regisserat in i minsta detalj. Det

Gunilla Backman hedras med doktorshatt av Sahlgrenska akademien.

enda som avvek var när de fem doktorerna i pedagogik sträckte upp diplomerna mot publiken i en segergest.

Tre timmar senare var det så dags för utmarsch till tonerna av Bernhard Crusell. Utanför väntade ett mingel med bubbel och snittar innan kongressalen ställdes i ordning för de 740 gäster som fick njuta av en treätterers meny med väl valda viner, underhållas av HSM:s studenter, skratta åt underfundiga tal och sist men inte minst släppa loss till studentorkestern Tongångarnes toner.

Text: **ALLAN ERIKSSON**

Foto: **JOHAN WINGBORG**

Här var vi den kritiska rösten som står upp för bildning, kunskap och upplysning.

Claes Eriksson är ny hedersdoktor vid Humanistiska fakulteten och Denis Mukwege vid Sahlgrenska akademien.

Vad du inte visste om doktorspromotionen!

Doktorspromotionen är universitetets största högtid. Det är fakulteternas högtid och de utser själva sina hedersdoktorer.

Redan i januari börjar förberedelserna inför den årliga promotionen som infaller i mitten av oktober. Då är lokalen bokad sedan flera år tillbaka.

I år var det 195 nya doktorer som promoverades och 12 hedersdoktorer som hedrades.

Totalt 1100 personer var på plats under högtiden. 740 gäster deltog vid kvällens bankett. 30 studentmarskalkar från universitetets studentkårer hjälpte till vid högtiden.

Filosofie doktorer promoveras med

lagerkrans, övriga doktorer med doktorshatt. Lagerkransen symboliserar beständighet och odödlighet, hatten är en symbol för frihet och makt. Doktorsringen symboliserar äktenskap med vetenskapen.

Den första promotionen i Göteborg ägde rum 1903.

Delar av ceremonin är på latin. Promotorerna får tidigt de latinska texterna och får sedan öva under hösten. Sedan ett par år simultantextas en översättning av latinet på en stor skärm.

Musikalstudenterna från Höskolan från scen och musik som underhåll under banketten går sin första termin vid GU.

Läs mer på gu.se/akademiska_hogtider

Vad betyder den här dagen för dig?

– Åhh, den här dagen betyder väldigt mycket för mig. Jag har jobbat med avhandlingen under många år och under tiden tagit längre pauser, så därför känner jag mig så stolt och nöjd idag. Jag har lyckats. Det känns fint att vara en del av denna fina tradition. Det är också första gången jag får klä mig i frack!

Eduardo Jiménez Tornatore har disputerat i spansk litteraturvetenskap

– Att fira en akademisk prestation tillsammans med nära och kära betyder mycket för mig. Det är ett sätt att hedra en insats och en milstolpe som är värd att uppmärksamma. Dessutom är det en fin ritual som markerar avslut och början på något nytt.

Karin Boson har disputerat i psykologi

– Jag tycker det är bra att uppmärksamma vetenskapens betydelse. Det vi har gjort är ordentlig forskning och därför känner jag mig extra stolt för allt det arbete som vi har lagt ner under fyra år.

Karolina Shams Hakimi har disputerat i medicinsk vetenskap

– Det var en skön känsla att gå fram till scenen och ta emot publikens applåder. Det är att sätta en slutpunkt. Under avhandlingsarbetet har det gått upp och ner. Det har både varit kul och jättejobbigt. Att få vara en del av minneskapande och festlig ritual, som inte existerar i mitt hemland Tyskland, betyder mer än vad man kan tro.

Janna Meyer-Beining har disputerat i pedagogik

– Ingen enkel fråga. Men visst betyder det mycket. Att få uppleva detta är en belöning efter alla år man har slitit och kämpat. Det är ett väldigt fint arrangemang och idag känner jag mig väldigt glad och stolt.

Jonas Andersson har disputerat i atomfysik

Lästips

Martin Bagges rekonstruktioner av musiken till Johan Runius texter finns i *Andelige Blommor & Werldzlige Lillior* och musikrekonstruktioner till Lasse Lucidors verk finns i *Wärldslige och Andelige Wisor* av Lars Johansson och *Lucidor den Olycklige*. Jan Olof Rudéns rekonstruktioner av musiken till Lars Wivallius visor finns i *Ack, Libertas*, som gjorts i samarbete med Martin Bagge och Mikael Paulsson.

Några av Martin Bagges många favoritdikt:
Lars Wivallius: *En torr och kall vår gör sommaren kort*
och Pär Lagerkvist: *Nu är det sommarmorgon och jordens högtidsstund.*

Trubaduren som arkeolog

Trubadur, estradör och tonsättare – Martin Bagge har ägnat 35 år åt den svenska visan, alltifrån 1600-talet till nutid. Mindre känt är kanske att han också är musikarkeolog.

– Att hitta den musik som exempelvis Lasse Lucidor och Johan Runius använde har inneburit ett riktigt detektivarbete, berättar han.

Den 18 oktober promoverades han till hedersdoktor vid Göteborgs universitet.

MEST KÄND ÄR Martin Bagge för sina Bellmantolkningar, ofta i tidstroga kläder där han också knäpper på en elvasträngad citrinchen, det instrument som Bellman själv föredrog.

– *Ack, du min moder* är Bellmans svar på Shakespeares *To be or not to be*, *Märk hur vår skugga* och *Glimmande nympf* tillhör världslitteraturen. ”Masken dold i blomman bådars blommans död” står det i Fredmans epistel nummer 43 och kärlek förenad med död är ett vanligt tema hos Bellman. Han är översatt till trettioalet språk men fungerar bättre i det gamla ”spritbältet” runt Östersjön, än i exempelvis England och Frankrike.

Martin Bagge har ägnat sig åt Bellman ända sedan han debuterade på Gunnebo slott 1984.

– MÅNGA TROR ATT Bellman själv skrev musiken till sina visor men så är det inte. Han lånade allt från kända psalmer till melodier ur franska opéra comique, det var så man gjorde på 1700-talet.

Musiken till just Bellmans visor är ofta känd, om än inte alltid. Men för andra 1600- och 1700-talsdiktare gäller det att vara något av en detektiv för att klura ut hur sångerna framförts.

– James Massengale heter en forskare som ägnat sig åt Bellman och Olof von Dalin, han är min mentor. Själv har jag forskat om främst Lasse Lucidor och Johan Runius. Genom att inventera både världsiga och andliga melodier från i första hand Sverige,

Danmark och Tyskland går det att återskapa hur dikterna sannolikt framförts. Ta exempelvis Lucidors kända *Skulle jag sörja då vore jag tokot*. Texten passar perfekt till Thomas Kingos psalm *Sorgen och glädjen, de vandra tillhopa*, från 1681.

MARTIN BAGGE tonsätter även själv, bland annat dikter av Harry Martinson, Elisabet Hermodsson, Ebba Lindqvist och Federico Garcia Lorca. Han har också varit ordförande för Svenska visakademien. 2009 var akademien huvudarrangör för konsert- och seminarieprogrammet *Rosor & Riddare* då verk av provencalska medeltida trubadurer framfördes runtom i Västsverige. Och åren 2006-2012 samarbetade akademien med Folkuniversitetet och Jonsereds herrgård kring en seminarierie om Evert Taube på Jonsereds herrgård. Serien lever vidare i turnén *På kryss med Taube* utmed Bohuskusten där Martin Bagge och litteraturvetaren David Anthin medverkar. Samarbetet med Jonsereds herrgård och Folkuniversitetet har också fortsatt i en ny seminarierie, *Den stora svenska sångboken*, som i utvidgad samverkan med Svenska Akademien också innebär ytterligare uppdrag.

– I förlängningen av det samarbetet ska jag, tillsammans med David, sammanställa en bok med hundra visor från medeltiden till våra dagar som ska ingå i Svenska Akademiens klassikerierie. Att välja ut vilka visor som ska vara med är förstas en omöjlig uppgift men jag är glad att få samarbeta med bland andra min idol, 82-åriga Märta Ramsten, som kan det mesta inom området.

Intresset för visor har varierat genom tiderna, men Martin Bagge hoppas på en ny visvåg.

– På 1970-talet utkom boken 60 visor från 60-talet. Tänk om vi kunde ge ut en uppföljare, 2000 visor från 2000-talet, då skulle det kanske bli fart på spelandet och sjungandet ute i landet.

Text: EVA LUNDGREN

Foto: JOHAN WINGBORG

Hallå där

JESSIE BANHAZL. Den 24–25 september besökte du Göteborgs universitet som Eisenhower-stipendiat. Vad innebär det?

– Det är ett amerikanskt stipendium för innovativa företagsledare. Man får träffa personer i andra länder som arbetar inom närliggande områden och mötena leder ofta till nya samarbeten. Själv är jag grundare av Green City Growers i Boston, som idag är ett av USA:s största stadsodlingsföretag. Det blev till som en reaktion på den dåliga matkultur som finns på många håll i USA, som leder till övervikt och hälsoproblem, samt för att många barn i storstäderna inte har en aning om varifrån maten kommer. Idag samarbetar vi med grundskolor och seniorboenden, och har takodlingar intill turistattraktioner, stormarknader och restauranger i både New York och Boston.

Vad gjorde du i Göteborg?

– Bland annat deltog jag i seminariet *Urban Farming - Facilitating the Development* på Jonsereds herrgård där jag fick lära mig mer om stadsnära odling av bland andra Martin Berg från Göteborgs Stad och Niklas Wennberg, verksamhetsledare på Stadsjord. Det blev en väldigt intressant diskussion om bland annat de svårigheter småodlare har med lönsamheten samt om risken att stadsodling bara uppfattas som något gulligt, inte som ett sätt att faktiskt föda staden.

Hann du med något mer?

– Ja, det var ett fullspäckat program. Bland annat fick jag besöka Kajodlingen och Domen på Lindholmen, en göteborgsk vinproducent, Angereds gård samt Lilla Jordbruket. Besöket var ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Chalmers och Göteborgs Stad.

UTBLICK

DETTA HÄNDER JUST NU I UNIVERSITETSVÄRLDEN

Foto: SIMONKUPFERSCHMIED

Ingen seger men nöjd ändå

TÄVLING. Jenna Najar, doktorand vid AgeCap, tog hem årets seger i Science slam under Vetenskapsfestivalen. Hennes bidrag valdes ut för att tävla i den europeiska finalen som hölls i slutet av september i Wien, men där gick det inte lika långt.

- Det kändes bra. Men tyvärr krånglade tekniken för mig så det gick inte riktigt som jag hade tänkt

mig, säger Jenna Najar.

Vann gjorde den tyske forskaren Aniruddha Dutta som ställde frågan om socker kan rädda liv. Men för Jenna Najar var det ändå en mycket lärorik erfarenhet.

- Det jag tar med mig från Europafinalen är att det var så roligt och coolt att få vara där och presentera min forskning på det sättet för en så stor publik.

Ännu fler solceller

ENERGI. Nära 4 000 kvadratmeter med solpaneler som genererar 675 000 kilowattimmar förnybar el varje år. Det blir resultatet när Akademiska Hus nu installerar solceller på nio byggnader vid Campus Medicinareberget som samtliga ska vara i drift senast i slutet av 2020.

- Att Göteborgs universitets lokaler i ökande takt utrustas med förnybara energikällor som solceller är ett mycket positivt initiativ från Akademiska Hus som gynnar oss alla, säger Marie Smedbro,

områdeschef för infrastrukturstöd.

Sedan tidigare har Akademiska Hus installerat solceller på Handels högskolans tak.

Akademiska Hus investerar cirka tio miljoner kronor i de solcellsanläggningar som nu sätts upp på taken till de nio byggnaderna på Campus Medicinareberget. Solcellerna kommer tillsammans att producera energi som motsvarar vad en elbil kräver för att ta sig 75 varv runt jorden.

Värnar allas rätt till information

PRISTAGARE. Ulla Carlsson tog emot 2019 års Svenska Unescopris för sitt uthålliga, engagerade och målinriktade arbete för yttrandefrihet och medie- och informationskunnighet (MIK), både i Sverige och internationellt. Priset lämnades över på Unesco:s nionde internationella konferens om medie- och informationskunnighet (MIK), som samlade 300 deltagare från hela världen i Göteborg den 24-26 september.

- Det värsta som kan hända i en demokrati är om medborgarna blir likgiltiga och icke delaktiga. Därför är allas rätt till information och yttrandefrihet en så viktig politisk fråga, sade Ulla Carlsson, som sedan 2015 är Unesco-professor i yttrandefrihet, medieutveckling och global politik, placerad vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG).

Samarbete med SLU

FORSKNING. Anders Lindahl, institutionen för biomedicin, och Elisabeth Hansson, institutionen för neurovetenskap och fysiologi, har i samarbete med Eva Skiöldebrand, Sveriges Lantbruksuniversitet, blivit beviljade medel i nationell konkurrens inom programmet VFT, *Validering för tillämpning*, för nyttiggörande av forskningsresultat. Projektet handlar om tidig diagnos

av osteoartrit, som är en kronisk inflammation i ledbrosket. Diagnostiken kan hjälpa både drabbade människor och djur. VFT är ett Vinnova-finansierat program som syftar till att möjliggöra nyttiggörande av forskning.

Är du också intresserad av att din forskning kommer till nytta? Anmäl ditt intresse till Forsknings- och Innovationskontoret vid GU.

Foto: MONIKA BALUKEVICUTE

Årets bokmessa lockade många

SPRÅK. Det var många intresserade som besökte Göteborgs universitets monter under årets bokmessa, där det arrangerades ett 40-tal programpunkter. Seminarierna *Språkvetare, språkvårdare, språkpolis?* och *Kunskapens tyngd i åsiktssamhället* drog flest besökare. Utvärderingen visar att det var i snitt 20 personer per programpunkt.

- Forskning och tankar om universitetets roll i samhället fick verkligen möjlighet att breda ut sig genom monterprogrammet. Studenter från språkkonsultprogrammet arrangerade ett språkriktighetstest i montern. Många nyfikna ville testa sina ordkunskaper, säger Jenny Hultén.

Vinn **bio**biljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Vilka fastigheter anser Higab att man fått i uppdrag att avveckla, enligt beslut i kommunfullmäktige 2016?
2. Forskningsfartyget Skagerak har fått en ny projektledare och ett nytt skeppstekniskt stöd. Vad heter de?
3. Vad innebär "double degree" på masterprogrammet i Europakunskap?
4. "Pals" är ett ovanligt ord, vad innebär det?
5. Hur många gener innehåller en vanlig cellkärna?

Mejla ditt svar till gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar vinnarna i nästa nummer.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är:
Elena Haglund, it-avtalsansvarig, IT-enheten
Nathalie Johansson, programadministratör,
Graduate School, Handelshögskolan
Marcus Kullvén, antagningshandläggare,
sektionen för antagning

GU Journalen gratulerar vinnarna!

Förra numrets rätta svar:

1. Den nya arbetsmiljöundersökningen kommer att gå ut till medarbetarna i februari 2020.
2. Filmstaden är en del av Odeon Cinema Group, som är AMC Theatres europeiska dotterbolag, i sin tur en del av kinesiska Wanda Group.
3. Carl von Linné tyckte att ljunger borde utrotas.
4. 350 personer får plats i Konferenscentrum Wallenbergs stora föreläsningssal.
5. Vi kan hålla oss hjärnfriska genom att exempelvis sjunga, dansa eller gå på museum, enligt Jenna Najar.

**SILVER
SMEDJA
ANETTE
& MARIE**

**Unika smycken
i egen design**

ASCHEBERGSGATAN 28 | TELEFON 18 34 10
www.silversmedjaanetteomarie.se

Vill du nå makthavare
med din forskning?
Stärka centrumbildningens
samverkan? Diskutera
samhällsutvecklingen?

Framtiden finns på
jonseredsherrgard@gu.se

JONSEREDS HERRGÅRD

Ny på jobbet

Lars Börjesson är ny professor i kirurgi. Tjänsten är förenad med en befattning som överläkare vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Sara Dahlberg, affärsjurist vid Forsknings- och innovationskontoret, är ny chefsjurist på Göteborgs universitet. Syftet är att stärka det strategiska stödet på universitetet inom det förvaltningsjuridiska området.

Anna Forné är ny professor i spanska.

Nanna Gillberg är ny universitetslektor i företagsekonomi med inriktning ledarskap och organisation.

David Karlsson är ny professor i offentlig förvaltning.

Anna Jia Gander är ny postdoktor i människa-datorinteraktion.

Thomas Hillman är ny universitetslektor i tillämpad informationsteknologi med inriktning mot utbildningsvetenskap.

Martin Lagging, professor i klinisk virologi, är ny vicedekan för utbildning på forskarnivå vid Sahlgrenska akademien.

Oskar Lindwall är ny universitetslektor i tillämpad informationsteknologi med inriktning mot utbildningsvetenskap.

Martin Lövdén är ny professor i åldrandets psykolog/geropsykologi.

Aineas Mallios är ny biträdande universitetslektor i företagsekonomi med inriktning på företagsfinansiering.

Andreas Nilsson är ny professor i psykologi.

Anna Nordenstam är ny professor i litteraturvetenskap.

Maryam Roshan är ny

postdoktor i informatik.

Guro Sanden är ny universitetslektor i kommunikation.

Charlott Sellberg är ny universitetslektor i tillämpad informationsteknologi med inriktning mot utbildningsvetenskap.

Sofia Serholt är ny universitetslektor i tillämpad informationsteknologi med inriktning mot utbildningsvetenskap.

Utmärkelser

Christine Bacon,

instituttionen för biologi och miljövetenskap, tilldelas Naturvetenskapliga fakultetens forskningspris. Hennes forskning inom växtsystematik handlar om att visa på makroevolutionära mönster genom att kartlägga utrotningshotade arter i tropisk regnskog.

Roger Butlin, professor

vid institutionen för marina vetenskaper, har tilldelats ett "Distinguished Fellowship" av European Society for Evolutionary Biology, ESEB. Det är den högsta utmärkelse som sällskapet kan ge, och endast fyra personer har utsetts tidigare.

Ulla Eriksson-Zetterquist,

professor och föreståndare för GRI på Handelshögskolan, är utsedd till ordförande för en av VR-rådets beredningsgrupper som avgör vem som får ta del av forskningspengarna. Beredningsgruppen hanterar ansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och konstnärlig forskning.

– Allt från filosofi till konstnärlig forskning så det är mycket spännande. Självt får jag en överblick av vilken forskning som görs just nu.

Per-Ola Norrby, forskare vid AstraZeneca

och adjungerad professor vid GU och University of Notre Dame, USA, har utsetts till mottagare av Ulla och Stig Holmquists vetenskapliga pris i organisk kemi 2019. Han får priset för sina banbrytande insatser när det gäller beräkningskemiska metoder.

Araz Rawshani tilldelas Johnny Ludvigsson-priset till yngre forskare i Sverige. Han prisas för sin pågående forskning som omfattar såväl epidemiologiska som kliniska studier, samt för implementeringen av modern teknik.

Henrik Rosenkvist, professor i nordiska språk, har tilldelats ett pris på 80 000 kronor av Kungl. Gustav Adolfs akademien för sina insatser inom svensk dialektforskning.

Stellan Östlund,

professor i fysik, och **Hampus Linander** systemutvecklare, har utsetts till mottagare av Naturvetenskapliga fakultetens pedagogiska pris 2019. De tilldelas priset för att ha utvecklat en programvara som stöttar studenters förståelse och ger snabb återkoppling i deras lärandeprocess.

Swedish Algae

Factory, som grundats av **Angela Wulff**, forskare vid Göteborgs universitet, samt **Sofie Allert** tidigare student vid Chalmers, har vunnit en av världens största tävlingar i hållbart entreprenörskap.

– Det här är helt fantastiskt och även om vi hoppades på en topplacering så var konkurrensen stenhård och vi var glada att vara bland de fem främsta. Vinsten betyder att vårt arbete med kiselalgers tillämpning uppmärksammas internationellt vilket på sikt underlättar vår verksamhet och framtida investeringar, säger Angela Wulff.

Anslag

I samband med att Hjärnfonden tilldelats 70 miljoner kronor för Alzheimerforskning från ett testamentesatsar fonden 30 miljoner kronor på sex forskare. En av dessa är **Kaj Blennow**, professor i klinisk neurokemi.

– Ett viktigt mål i vårt arbete är att fokusera på rätt patienter. Idag vet vi att 20 procent av dem som fått diagnosen senare visar sig ha något annat än Alzheimers sjukdom, förklarar han.

Agneta Ranerup, professor vid institutionen för tillämpad IT, tilldelas cirka tre miljoner kronor från Forte för projektet: *Handlingsutrymme i digitaliserad socialtjänst: fallet automatiserat beslutsfattande*.

Thomas Sterner, professor i miljöekonomi, är årets mottagare av medaljen Pro Studio et Scientia – för engagemang och vetenskap. Thomas Sterner är verksam på Institutionen för nationalekonomi med statistik på Handelshögskolan vid Göteborgs universitet. Hans forskning kretsar kring utformningen av ekonomiska styrmedel för att hantera såväl lokala som globala miljöproblem. Thomas Sterner har en omfattande internationell erfarenhet, bland annat som en av huvudförfattarna till IPCCs (FN:s klimatpanel) femte rapport. Han får utmärkelsen Pro Studio et Scientia med följande motivering:

För att, med tydliga akademiska ideal, nyfikenhet och ett starkt samhällsengagemang, ha etablerat och utvecklat den miljöeko-

nomiska forskningen och därmed bidragit till Handelshögskolans utveckling som en internationellt allstarke akademi med hög samhällsrelevans. Medaljen med tillhörande diplom delades ut i samband med Göteborgs universitets promotionshögtid den 18 oktober.

Lill Mårtensson,

Jonas Nilsson, Michael Olausson, Ruth Palmer, Diana Swolin-Eide och Peter Thomsen får totalt nästan 17 miljoner kronor från IngaBritt och Arne Lundbergs Forskningsstiftelse. Medlen ska i första hand gå till inköp av apparatur, hjälpmedel och utrustning för forskning inom områdena cancer, njursjukdomar och ortopedi. Jonas Nilssons projekt om malignt melanom är det som får störst bidrag, 5 miljoner kronor.

Christina Thomsen Thörnqvist, professor i latin, har av Riksbankens Jubileumsfond beviljats 360 000 kronor för ett översättningsprojekt inom klassiska språk. Tillsammans med David Bloch, Köpenhamns universitet, kommer hon bland annat att anordna fyra internationella workshoppar om översättning.

Giovanni Volpe,

docent i fysik, har fått 37 miljoner kronor av Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse för projektet *Active Matter Goes Smart*. Det handlar om smarta partiklar som rör sig fritt i en omgivning som de samtidigt analyserar och navigerar i.

Riksbankens Jubileumsfond har beslutat finansiera följande GU-projekt:

Oskar Lindwall, institutionen för tillämpad IT: *Att ge och ta kritik: Återkopplingens känsliga natur*. **Åsa Wettergren**, institutionen för sociologi och arbetsvetenskap: *Våldtäkt el-*

ler samtycke? Effekter av den nya våldtäktslagsstiftningen på juridiskt tänkande och praktik. **Karl-Göran Sjögren**, institutionen för historiska studier: *Det gömda landskapet. Att lokalisera neolitiska centralplatser med hjälp av fjärranalys, geofysik och arkeologi*. **Kristen Kao**, statsvetenskapliga institutionen: *Från vedergällning till förlåtelse: att stärka varaktig fred i samhällen som genomlevt konflikt*. **Philip Lavender**, institutionen för litteratur, idéhistoria och religion: *Framtiden i det förflutna: Medeltidens skandinaviska föreställningar om det som skulle komma* samt **Ulla Eriksson-Zetterquist**, Gothenburg Research Institute: *Att öka mångfald och inkludering – globala strategier, utmaningar och konsekvenser*. Även **Litteraturbanken** får medel från RJ, för projektet *Nya vägar till det förflutna. Det litterära kulturarvet som källmaterial för humaniora och samhällsvetenskap*.

Två forskare på Akademin Valand har beviljats sammanlagt 8,8 miljoner i bidrag av Vetenskapsrådet. **Jeuno Kim**, universitetslektor i fri konst, undersöker i projektet *Touché* hur tecknade animerade bilder hänger samman med visuellt minne, fördomar och socialt utanförskap. **Tyrone Martinsson**, professor i fotografi, får medel för sitt projekt om nya verktyg för att visualisera klimatförändringar.

Fyra unga forskare vid Sahlgrenska akademien tilldelas Svenska sällskapet för medicinsk forsknings stora anslag: **Linda Johanssons** projekt handlar om nya måltavlor för behandling av diabetes typ 2, **Aishe Sarshad** arbetar med miRNA som finjusterar generna, **Mattias Svensson** forskar om ledgångsreumatism och Margit **Alt Murphy** utvärderar arm- och handfunktionen hos

personer med stroke eller ryggmärgsskada.

Evenemang

PO – 50 år i pressetikens tjänst

Jubileumsseminarium om Allmänhetens pressombudsman, 19 november kl 18.00
Medverkande: Pär-Arne Jigenius och Ola Sigvardson, tidigare och nuvarande PO, Torbjörn von Krogh medieforskare och författare till PO:s jubileumsskrift, och Ulla Berglindh, universitetslektor och vice ordförande i Stiftelsen Torgny Segerstedts Minne

Plats: Aulan, Göteborgs universitet, Vasaparken. Fri entré.

Mötesdagen 2019

26 november
kl 09.30–15.30

Plats: Konferenscentrum Wallenberg

I år firar Mötesdagen fem år och firar detta med att bjuda in till en fullspäckad inspirationsdag. Under dagen kommer ni även få information om hur universitetet arbetar med resfria möten.

Möteservice bjuder på god mat, dryck och underhållning under dagen som sen avslutas med ett mingel med eftersnack och bubbler. Våra upphandlade avtalsleverantörer inom hotell, konferens, transport och catering finns på plats som utställare i foajén.

Bland andra föreläserANGES WOLD.

För mer information och anmälan: <http://www.gu.se/moteservice/motesdagen-2019>.

Resultatdialog 2019

Den 3-4 december är Utbildningsvetenskapliga fakulteten värd för *Resultatdialog 2019*, Vetenskapsrådets årliga konferens om utbildningsvetenskap. Ett 30-tal av Vetenskapsrådets finansierade och nyss slutrapporterade forskningsprojekt presenteras.

Böcker

Filosofiskt åldrande

I boken *Lev hela livet – filosofiska tankar om ett gott och meningsfullt åldrande* skriver filosofen Bengt Brülde om åldrandet.

Till de frågor som tas upp hör: När är det rimligt att sluta arbeta? Hur tar man ett rationellt beslut om lämplig tidpunkt för pensionering? Hur kan vi göra övergången till det jobbfria livet så smidig som möjligt? Hur påverkas mitt sociala liv om jag slutar arbeta? Finns det moraliska skäl till att fortsätta – eller sluta?

Didaktik och vetenskaplighet

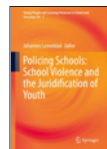
Olof Franck är redaktör för boken *Vetenskap-*

lighet i högre utbildning. Erfarenhet från lärarutbildningen. Ett av syftena med boken är att skapa en gemensam plattform för forskning kring didaktiska frågor och att göra det med riktning mot ett integrerat utbildnings- och forskningsperspektiv där didaktik som kunskapsområde kan ses som samlande rubrik.

Matematiska samtal

Lärarutbildarna Cecilia Kihlhamn, Rimma Nyman, Britt Holmberg, Christina Skodras och Susanne Frisk har gemensamt skrivit *Matematiska samtal i klassrummet*. Boken presenterar ett ramverk som hjälper läraren att planera, genomföra och utvärdera matematiska samtal i klassrummet.

Våld i skolan

Johannes Lunneblad, professor i barn- och ungdomsvetenskap, är redaktör för boken *Policing Schools: School Violence and the Juridification of Youth*, som undersöker ett brett spektrum av skolvåld, från skjutningar till mobbing och sexuella trakasserier.

Stiftelsen Anna Ahrenbergs Fond

Göteborgsstipendier för gästforskare

Stiftelsen Anna Ahrenbergs Fond har som huvudsaklig uppgift att stödja vetenskaplig forskning vid Göteborgs universitet och Chalmers. Sådana ansökningar behandlas två gånger per år, i april och november.

Stiftelsen har dessutom beslutat att under tre år dela ut två stipendier/anslag årligen med en ny inriktning. Syftet är att möjliggöra för i Göteborg verksam forskare att inbjuda kollega vid annat universitet utanför Sverige att vistas här under minst två månader. Den inbjudna gästforskaren/läraren skall bedömas kunna berika den vetenskapliga miljön här med unikt kunnande och kompetens. Vetenskapliga "vitamininjektioner", kreativitet och inspiration kan vara nyckelord i sammanhanget.

Stipendierna/anslagen om vardera 100 000 kronor utbetalas till den institution, som står som värd för gästforskaren för täckande av omkostnader för vistelsen i Göteborg, resor, boende mm. Bostad förutsättes kunna ordnas via gästforskarboendestäder.

Stiftelsen välkomnar motiverade förslag. Förslagsställaren förutsättes ikläda sig planeringsansvar och värdskap för vistelse. Förslag skall inges genom och med tillstyrkan av institutionsprefekt.

Ytterligare information kan lämnas av styrelseledamoten Gunnar Dahlström tel 031-16 93 70 eller stiftelsens sekreterare,

Ingvar Dahlberg, tel 0709-394 499.

Ansökan skall innehålla bekräftelse av att sökanden tagit del av och accepterar stiftelsens policy för behandling av personuppgifter.

GU Journalen

CHEFREDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE
Allan Eriksson
031-786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren
031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF
Johan Wingborg
070-595 38 01
johan.wingborg@gu.se

LAYOUT
Anders Euren
031-786 43 81
anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg **E-post:** gu-journalen@gu.se **Internet:** gu-journalen.gu.se
Upplaga: 4 800 ex **ISSN:** 1402-9626 **Material:** För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan.
Adressändring: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. **Tryckeri:** Billes Tryckeri AB.

ÖGONBLICKET

VAR: Östra sjukhuset, Sahlgrenska
Universitetssjukhuset

VEM: Denis Mukwege

NÄR: 18 oktober 2019

KORT BESKRIVNING:

I samband med att Denis Mukwege promoverades till hedersdoktor vid Göteborgs universitet besökte han Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Under rundturen på förlossningsavdelningen på Östra sjukhuset träffade han bland annat de nyblivna föräldrarna Therese Olsén och Christopher Bäckström, samt sonen Oliver.

Denis Mukwege är chef för Panzisjukhuset i Bukavu i Demokratiska republiken Kongo samt professor vid Université Evangélique en Afrique. 2018 fick han Nobels fredspris för sin kamp mot sexuellt våld och för kvinnors rättigheter.

Foto: Johan Wingborg